

No:8

3/2005
4. VSK.
10.9.2005

POHJOINEN FILOSOFIYHDISTYS
NORDISKA FILOSOFISÄLLSKAPET
NORTHERN PHILOSOPHERS

Puheenjohtajan palsta
Veneen ja talon estetiikka
Microcosmographia Academica:
Kirjaesittelyjä
Mediakasvatuksen eetos
Tulosvastuullisen korkeakoulupolitiikan probleemi

Kirjaesittely
Urheilu on
Reetorin kuulustelu
Tekniikan estetiikan funktio

Juha Ruusuvuori 2
3
4
9
Reijo Kupiainen 10
Ville Häkkinen 12
13
Elina Sund 14
Tentissä: Petri Koikkalainen 18
Jarno Ristaniemi 20

A
G
O
N

Päätoimittaja
Niilo Nikkonen
Toimituksen osoite:
Kittiläntie 4690
97310 PATOKOSKI

AGON 8 toimituskunta:
Niilo Nikkonen
Mika Luoma-aho

Taitto:
Niilo Nikkonen
Kuvat:
NN-arkisto, ellei toisin mainita

AGON numero 8
4. vuosikerta
Ilmestyy neljä kertaa vuodessa.
Painos 150 kpl
Kustantaja:
AGON Pohjoinen filosofiyhdistys

Paino:
Lapin yliopistopaino
ROVANIEMI

AGON Pohjoinen filosofiyhdistys
Lapin yliopisto
PL 122
ROVANIEMI
Puheenjohtaja:
Mika Luoma-aho
filosofiyhdistys.agon@gmail.com
Sihteeri:
Katja Arstio
Katja.Arstio@ulapland.fi
Rahastonhoitaja/jäsenrekisteri:
Niilo Nikkonen
niilo.nikkonen@nic.fi

AGON on saanut alkunsa vuonna 2001 Lapin yliopistossa filosofiaa opiskelleiden viisauden rakastajien yhteenliittymänä. AGONin tarkoitus on edistää filosofian harrastusta pohjoisessa ja saada filosofia tutkintoaineeksi Lapin yliopistossa.

JÄSENMAKSUT 2005
Jäsenmaksu 15,- euroa
Opiskelijat, työttömät ja muut vähävaraiset 10,- euroa
Kannatusjäsenyys 15,- euroa

Vuosikerta yhteisöille 30,- euroa
AGON Pohjoinen filosofiyhdistys
Pohjolan Osuuspankki (POP)
564050-23533
Ulkomailta maksettaessa:
F10756405020003533

Jäsenhakemuksen voi jättää puheenjohtajalle sähköpostilla.
filosofiyhdistys.agon@gmail.com
tai: agon@ulapland.fi

Osoitteenmuutokset jäsenrekisterin pitäjälle.

<http://www.ulapland.fi/home/agon>

PUHEENJOHTAJAN PALSTA

Opas akateemiseen maailmaan

Tässä numerossa julkaistava käännös Francis MacDonald Cornfordin (1874—1943) *Microcosmographia Academicasta* julkaistiin Iso-Britanniassa melkein sata vuotta sitten. Cornford oli tuolloin Cambridgen yliopistossa Antiikin Kreikan klassisten tekstien kanssa puurtava nuorehko klassikkofilosofi, joka merkittävän akateemisen uransa aikana muun muassa käänsi Platonia englannin kielelle ja toi uusia, yhteiskuntatieteellisiä vaikutteita jo taantumaan kääntyneeseen tieteellisen tutkimuksen alaan. (Jotkin hänen aikalaisistaan varmaankin pitivät häntä *loistavana* tutkijana.) Cornford näki ja eli Cambridgen yliopiston ja brittiläisen yhteiskunnan murrosta: establishmentin luokkarakenteet natisivat ja paukahtelivat monensorttisten ismien äänellä esitettyjen reformien haasteessa. Cornford politikoi itsekin aikanaan muun muassa naisopiskelijoiden sisäänottamiseksi Cambridgen yliopistoon ja kaikille opiskelijoille pakollisia jumalanpalveluksia vastaan.

Cornford tuskin olisi uskonut, että tämä pieni essee, jonka hän hien vartuttuaan kirjoitti muutama-

sa päivässä "testamentiksi" nuoremmalle kollegalleen, tunnettaisiin ja muistettaisiin hyvin vielä tänäkin päivänä — eikä pelkästään muistettaisi, vaan ylistettäisiin yhtäällä poliittisen satiirin ja toisaalla konservatismen klassikoksi. Kirja tunnetaan erityisen hyvin brittiläisessä akateemisessa maailmassa, jossa taitavimmat akateemiset poliitikot ja yliopistohallinnon mandariinit hallitsevat *Micron* metkut kannesta kanteen. Jotkin teoksen termeistä ja ilmaisuista ovat vakiintuneet osaksi myös brittiläistä päivänpolitiikkaa: siinä missä Westminsterissä varotaan usein joutumasta Kiilan kapeaan päähän, Whitehallissa ei pestä likapyykkiä, mikäli on yleisesti tiedossa, että sitä pitäisi pestä.

Micro on ansainnut käännöksensä myös suomen kielelle, koska se ei ole vain essee politikoinnista 1900-luvun alun Cambridgen yliopistossa, vaan se on loistavaa ja ytimekästä politiikan teoriaa, joka ylittää kontekstinsa kuin Elena Isinbajeva karsintakorkeuden seiväshypyssä. Missä tahansa ihmiset hoitavat yhteisiä asioita, on 1) niitä, jotka haluavat tehdä jotain ja 2) niitä, jotka eivät halua tehdä mitään.

Ottakaa tai jättäkää, mutta kaikkien useimmin näitä "yhteisiä" asioita saavat hoidettua ne, jotka käyttävät lounastaukonsa kävelemällä "ylös alas King's Paradea", missä, milloin ja miten se sitten tapahtuu-kaan.

Muutama sana käännöksestäni. Ensinnäkin: en tiedä, olenko oikeassa iässä kääntämään tätä tekstiä, koska en Cornfordin saatesanojen mukaan ole oikeassa iässä edes lukemaan sitä. En kuitenkaan piitannut tästä. Toiseksi: olen kääntänyt tekstin politiikan tutkijan näkökulmasta ja yrittänyt vähemmän suomentaa Cornfordin lakonisen nokkelaa sanankäyttöä. Mikäli kielitaitoa on, englanninkielinen alkuperäisteksti on ehdottomasti lukemisen arvoinen ja se löytyy netistä, esimerkiksi avoimen tietosanakirjan Wikipedian englanninkielisten sivujen kautta.

Kuva: Lapin yliopisto

Veneen ja talon estetiikka

Juha Ruusuvaori

Vuoden 2000 keväällä seisoskelin kuvataiteilija Harro Koskinen pihalla Merimaskussa maalipensseli kädessäni. Tuijottelin Harron kahta yli seitsenmetristä skötbätiä ja olin ällikällä lyöty. Miten ikivanha, tervainen rotjake voi olla muodoltaan niin kaunis, niin puhdas, ja samalla niin kovin tarkoituksenmukainen.

Tuosta päivästä alkoi ihastukseni ja kajahdukseni vanhoihin talonpoikaisveneisiin. Soukka mutta samalla kantava rungon muoto oli merellä myös tarkoituksenmukainen. Nämä vanhat veneet olivat leveitä, niihin mahtui paljon verkkoja ja kalaa, ja ne eivät kaatuneet isommallakaan tuulella.

Talonpoikaisveneiden ero nykyisin veneiden nimellä kulkeviin valkoisiin muovipurukoihin on melkoisen suuri. Yhä harvemmin uudet purjeveneet, puhumattakaan moottoriveneistä, ovat enää kovin perinteisen näköisiä. Suuret purjeveneet alkavat muistuttaa jollain tavalla möhköfanteja, niiden keskikohta on aivan mahdottoman leveä, sen takia että sisälle saataisiin mahtumaan enemmän baari- ja suihkutelutiloja.

Satojen vuosien aikana hioutunut, perinteinen veneenveistotaito on hiljattain herännyt uudelleen henkiin Suomessa. Pitkin eteläisemmän Suomen rantoja on syntynyt veistämöitä, joista voi kymppitonilla tilata itselleen purjehtivan talonpoikaisveneiden. Kyseessä on entusiastien ylläpitämä elinkeino, sillä veistämällä perinneveneitä ei kukaan rikastu. Mutta perinteinen muoto säilyy ja sitä jopa kehitetään edelleen, traditio ei enää ole vaarassa. Sen sijaan Ruotsissa ei tällaisia veistämöitä ole viime vuosina juurikaan syntynyt. Lahden takana onkin alettu huolestua siitä, että saksalaiset ja suomalaiset käyvät imuroimassa pois heidän vanhat puuveneensä.

Lyhimmän sanakirjamääritelmän mukaan esteettinen tarkoittaa kaunista. Pidän edelleen, nyt viitisen vuotta perinneveneitä harrastettuani, niitä entistä kauniimpina, koska olen jossain määrin ymmärtänyt niiden yksityiskohtien tarkoituksen ja merkityksen kokonaisuudessa. Olen myös ryhtynyt pitämään kauniina puisia kryssareita, saaristoristeilijöitä, ja olen itsekin hankkinut perheveneeksi vuonna 1965 rakennetun ruotsalaisen purjeveneiden. Olen jopa ruvennut ymmärtämään, että lasikuituinenkin purjeveneiden runko saattaa olla kaunis silloin kuin se on tehty vedessä kulkemista silmälläpitäen, tarkoituksenmukaiseksi purjehtimista ajatellen, ei tarkoituksenmukaiseksi asumista tai suihkuttelua ajatellen.

Asun Taalintehtaalla perinteisessä puolitoistakerroksisessa rintamamiestalossa. Pidän tätä talotyyppeä hyvin kauniina, sen pohjaratkaisu on lämmityksen kannalta hyvin tarkoituksenmukainen ja talo on ulospäin kivan näköinen. Talo istuu nätisti kumpuilevaan rantamaisemaamme. Lumikaan ei aiheuta ongelmia katolla.

Minusta tarkoituksenmukainen näyttää yleensä olevan kaunista silloin, kun se yhdistyy vanhaa käsityöläisraditioon. En pidä erikoisen kauniina niitä funkkislaatikoita, joita Alvar Aalto suunnitteli asumiskäyttöön. Enkä pidä kauniina veneitä, jotka on rakennettu etupäässä asuttaviksi tai kulkemaan neljäkymmentä solmua, koska ne eivät enää seuraa perinteisen veneenrakentamisen traditioita.

Enkä koskaan ole pitänyt kauniina tasakattoa suomalaisessa talossa, sen sijaan satamattomassa Levantissa se on ihan jees. Miksi ihmeessä funktionalistien piti sellainenkin kummajainen roudata Suomeen aiheuttamaan vuotoja?

Microcosmographia Academica:

Opas nuorelle akateemiselle poliitikolle

F. M. CORNFORD

Julkaissut Bowes & Bowes Publishers Ltd, Cambridge, 1908.

Alkuperäispainoksen kustantaja

Metcalf & Company, Cambridge, Yhdistyneet Kuningaskunnat

OMISTETTU EDWARD GRANVILLE BROWNELLE

Suomentanut **Mika Luoma-aho****Ilmoitus***Jos olet nuori, älä lue tätä kirjaa, koska se ei sovi sinulle.**Jos olet vanha, heitä se menemään, koska sinulla ei ole siitä mitään opittavaa.**Jos sinulla ei ole kunnianhimoa, sytytä sillä tuli, koska sinulla ei ole sille muuta käyttöä.**Mutta: jos et ole kahtakymmentä ja viittä vuotta nuorempi tai kolmekymmentä vanhempi,**ja jos olet kunnianhimoinen ja sydämesi halajaa akateemiseen politiikkaan,**niin lue, ja sielusi (mikäli sinulla sellainen on) löytäköön rauhan.***1. Varoitus**

“Voisihan näet nyt joku sanoa olevansa kykenemätön väittelemään *sanoilla* sinua vastaan jokaisen eri kysymyksi kohdalta, mutta *todellisuudessa* kyllä näkevänsä, että ne, jotka ryhdyttyään viisautta harrastamaan eivät sitä harrasta vain kasvatuksensa vuoksi eivätkä jo nuorina siitä luovu, vaan elävät siinä pyynnössä pitemmän aikaa, enimmäkseen käyvät kerrassaan hassuiksi, jotemme sanoisi kunnottomiksi, ja että niihin, jotka näyttävät kunnollisimmilta, se harrastus, jota sinä ylistät, kuitenkin vaikuttaa niin, että he tulevat valtiolle hyödyttömiksi.

Tämän kuultuani kysyin: — Oletkohan sitä mieltä, että ne laskevat valhetta, jotka puhuvat niin?

— En tiedä, hän vastasi; — mutta halusta kuulisin sinun mielipiteesi.

— Silloin saat kuulla, että he minun mielestäni puhuvat totta.”

(Platon, Valtio, 6. kirja, 487D¹)

Sydämeni säälii sinua, nuori akateeminen poliitikko. Jos sinusta *tulee* poliitikko, joudut kulkemaan kivistä tietä. Lohtunasi kuitenkin olkoon, että kulkemasi tie on lyhyt ja sen päässä voit käpertyä lepäämään omaan vaatimattomaan kykenemättömyyteesi. Nuorena tulet sorretuksi ja olet siitä vihainen, mikä tekee sinusta epämiellyttävän. Kun tulet keski-ikään, viidennelle neljättä kymmentä, sinusta tulee tyytyväisempi ja alat puolestasi sortaa muita, jotka puolestaan pitävät sinua epämiellyttävänä, niin kuin kaikki ne muutkin, joiden varpaille olet nuoruudessaasi astunut. Tunnet viisastuvasi päivä päivältä, kun opit ymmärtämään, miksi mitään ei tulisi oikeasti tehdä eikä mihinkään puuttua. Opit myös tuntemaan tärkeämpiäsi, jotka osaavat tehdä miltei toivottomaksi edes yrittää tehdä mitään, mitä ei edellä keinoja kaihtamaton ja täysin häikäilemätön lobbaaminen ja lahjominen. Mikäli jaksat urallasi kypsään ikään — sanotaanko vaikka viidennelle kymmenellesi — sinusta itsestäsi tulee tärkeä ja nuorempiesi tulee vuorostaan lobata ja lahjoa sinua. Tähän mennessä astumiasi varpaita on kuin hiekanmurusia rannalla, ja kaukaa ulapalta kuulet aaltojen pauhun, jota nostattaa lukemattomien nuorten miesten kiire. Sinulla saattaa olla alkaava aavistus siitä, mikä kiire heillä oikein on. Heillä on kiire raijata sinut pois tieltään.

Nuori akateeminen poliitikko: sydämeni säälii sinua nyt, mutta kun olet vanha ja muiden tiellä, saat osaksesi vain niin paljon sääliä kuin ansaitset, etkä ansaitse sitä vähääkään.

Oletan, että kunnianhimosi on vasta herännyt ja olet vasta tulossa epämiellyttäväksi. Luulet, että sinun tarvitsee vain puhua muille järkeä, jota muiden on kuunneltava ja toimittava sen mukaan — eikö niin? Juuri tämä piirre tekee sinusta niin ikävän ihmisen. Oletko tullut ajatelleeksi, että mitään ei koskaan tehdä ennen kuin aivan kaikki ovat täysin vakuuttuneita siitä, että jotain pitää tehdä, ja ovat olleet sitä jo niin pitkään, että heidän mielestään on jo aika siirtyä pohtimaan muita asioita? Etkö jo tiedä, että järkipuheella ei vakuuteta ketään, vaan sillä saadaan ihmiset vain kiusaantumaan? Mikäli haluat saada ihmiset puolellesi, sinun täytyy vedota heidän ennakkoluuloihinsa ja poliittisiin motiiveihinsa. Tämän periaatteen pitäisi olla sanomattakin selvä, mutta tulkoon se nyt tärkeytensä vuoksi tässä selvästi sanotuksi. Et ehkä halua uskoa sanomaani, koska luulet, että järkipuheesi on niin paljon järkevämpää kuin minun saattoi koskaan olla, etkä ehkä halua käyttää toisten ihmisten heikkouksia ja ennakkoluuloja omaksi hyödyksesi. Taistelet mieluummin periaatteiden rintamalla sen sijaan, että soluttaisit periaatteesi rintamalinjojen taakse.

Luulosi tekevät sinusta paremman ihmisen, mutta valitettavasti ne myös estävät sinua olemasta tehokas, ja tehokas sinun täytyy olla, mikäli haluat tehdä jotain ennen kuin ymmärrät olla tekemättä mitään — mitä hyötyä sinusta muuten olisi? Siksi esitänkin sinulle tämän pienen tutkielman akateemisesta todellisuudesta; vaatimattoman luonnokseni siitä maailmasta, joka sinua odottaa. Satiirikko tai minua katkeroituneempi mies voisi maalata siitä synkemmänkin kuvan; itse aion kiinnittää huomiota kuitenkin niihin yksityiskohtiin, joiden tunnistamisesta sinulle poliittikkona on eniten hyötyä. Esittelemässäni todellisuudessa on toinenkin kosmoksensa: hiljainen ja järkevä maailma, jota olet nyt jättämässä. Jos jonakin päivänä palaat matkaltasi järjettömyyden maasta, tulet nauttimaan sen rauhas-ta sitäkin enemmän.

Mutta nyt: kuuntele, niin kerron sinulle mihin olet matkalla.

2. Puolueet

Lienee syytä aloittaa kertomalla akateemisen politiikan eri puolueista, vaikka niiden välille ei ole helppo tehdä selvää eroa. Puolueita on viisi: Konservatiivit liberaalit, Liberaalit konservatiivit, Vastustajat², Adullamilaiset³ ja Kiireiset nuoret miehet.

Konservatiivi liberaali on avarakatseinen mies, joka on sitä mieltä, että jotain pitäisi tehdä, mutta ei kuitenkaan mitään sellaista, mitä muut haluaisivat tehdä juuri nyt, vaan jotain, mitä ei tehty vuosina 1881-82⁴.

Liberaali konservatiivi on avarakatseinen mies, joka on sitä mieltä, että jotain pitäisi tehdä, mutta ei kuitenkaan mitään sellaista, mitä muut haluaisivat tehdä juuri nyt. Liberaalin konservatiivin mielestä suurin osa niistä asioista, jotka tehtiin vuosina 1881-82, pitäisi nyt perua.

Molempien edellä mainittujen puolueiden edustajat ovat mieleltään avoimia uusille vakaumuksille, mutta koska niin monet vakaumukset ovat jo päässeet sisään, on uusille vaikea löytää tilaa. Tämän vuoksi molemmat kulkevat Päättämättömyyden laaksossa.

Vastustajat eivät ole avoimia uusille vakaumuksille, koska periaatteet velvoittavat heitä pidättäytymään tekemästä yhtään mitään. Tämä tarkoittaa sitä, että yksittäisissä tapauksissa Vastustajat eivät voi tehdä päätöksiä, jotka periaatteettoman intuition mukaan vaikuttaisivatkin oikeilta. Vastustaja uskoo, että on aina hyvä olla varovaisuuden puolella, mikä tarkalleen ottaen sijaitsee Senaatin talon pohjoispuolella. Vastustaja on mies, jota et ole aikaisemmin nähnyt, etkä tule näkemäänkään muualla kuin hänen lempipysäkillään, arvostelukyvyn vasemmalla puolella.

Adullamilaiset ovat vaarallisia, koska he tietävät mitä tahtovat, ja he tahtovat rahoitusta. He asuvat luolastossa lähellä Downing Streetiä⁵. He sanovat toisilleen: "Jos raavit minun selkääni, niin minä raavin sinun selkääsi, ja jos et raavi, niin minä raavin sinun kasvojesi." Nämä luolamiehet eivät ole hienostuneita herrasmiehiä, minkä vuoksi he aina saavatkin rahoitusta.

Kiireinen nuori mies on kapeakatseinen ja naurettavan lapsellinen niuhottaja, joka kokemattomuuttaan luulee, että jotain voitaisiin ennen pitkää tehdä, ja joka saattaa jopa esittää konkreettisia tekoja. Kokemuksen puutteen vuoksi häntä tulisi kaikin tavoin estää osallistumasta asioiden hoitamiseen. Hänet tunnistaan taipumuksestaan järjestäytyä yhdistyksiin, joiden tarkoituksena on valmistaa silkkikukkaroita siankorvista. Tämä taipumus ei ole aivan niin haitallinen, kuin miltä se kuulostaa: sikojen korvat pestään, mikä saattaa aiheuttaa jonkin verran röhkää, mutta tämän jälkeen ne päästetään takaisin lättiinsä, ja silkkikukkaroiden markkinatilanne on jälleen vakaa. Kiireinen nuori mies kantaa omantunnon tautia, joka saattaa puhjeta kuin tuhkarokko. Häntä kuunnellessa saattaa saada käsityksen, että hänessä yhdistyvät Brutuksen hyveet ja Caton⁶ intohimo taistella valmiiksi hävityissä taisteluissa — hän ei ole vielä oppinut, että hän häviää omat taistelunsa juuri sen vuoksi, että ottaa Caton roolin sen sijaan, että istuisi hänen päällään, kuten kokeneemmat tekevät.

Nuori akateeminen politiikko: tunne itsesi!

3. Vaalitoimikunnat

Vaalitoimikunta on kuin hiirenloukku: haluat syötin, mutta kun jäät satimeen, haluatkin pois. Vaalitoimikunnissa syöttinä on muffinsseja ja sikareita — poikkeuksena on Vastustajien vaalitoimikunta; askeettinen ryhmä, joka tyydyttää ainoastaan hengellisiä tarpeita.

Adullamilaiset perustavat vaalitoimikunnan silloin tällöin muodostaakseen salaliiton koko yliopistojärjestelmää vastaan. Näin tehdessään he pitävät sinisankaisia silmlaseja ja valepartoja ja kokoontuvat solvaamaan toisiaan. Tämän anarkistiryhmän voi hajottaa kahdella tavalla. Yksi tapa on esittää työajan pidentämistä. Toinen tapa on käännättää muffinsien ja sikarient kustantaja Konservatiiviksi liberaaliksi. Olisi täysin sopimaton edes harkita kissan suolistamista.

Kukaan ei osaa erottaa Liberaalien konservatiivien ja Konservatiivien liberaalien vaalitoimikuntia toisistaan. Maailmassa ei ole mitään niin viatonta, kuin nämä molemmat. Rohkein päätös, mihin nämä puolueet koskaan kykenevät, on työryhmän perustaminen pohtimaan kysymystä, onko mitään vaihtoehtoa sille, että yliopiston likapyykkiä pestään julkisesti, ja pohdinnan tulosten raportointi Vastustajille. Päätös synnyttää elimen, joka istuu epämukavasti pyykkikorin päällä kahden vuo-

den ajan. Sitten se unohtaa, minkä päällä se tarkalleen ottaen istuu, ja tuottaa kolme valtavan paksua osaraporttia jostain täysin toisesta aiheesta. Raportit välitetään Vastustajien neuvostolle, joka heittää ne roskakoriin. Tätä prosessia kutsutaan "Yliopiston sisäiseksi kehittämiseksi".

Vaalien alla molempien puolueiden vaalitoimikunnat koostuvat valitsemaan keskuudestaan ne oman puolueen edustajat, joita Vastustajat todennäköisimmin luulevat sen toisen puolueen edustajiksi. Ehdokasasettelu onnistuu parhaiten silloin, kun Vastustajat eivät mitenkään pysty erottamaan näiden kahden puolueiden ehdokkaita toisistaan. Järjestelmä takaa vallan tasapainon onnellisen jakautumisen ja sen, että Kiireisiä nuoria miehiä ei tule valituksi mihinkään.

Kiireisillä nuorilla miehillä ei ole pysyvää vaalitoimikuntaa. He kokoontuvat epävirallisesti karuissa paikoissa pieniin, kahden tai kolmen hengen ryhmiin kiristelemään hampaitaan.

Vastustajien vaalitoimikunta kokoontuu vain kirkkonsa tuen jakamiseksi niille puolueen jäsenille, jotka ovat pysyvästi sitoutuneet puolueensa edustamiin periaatteisiin.

Kaikki vaalitoimikunnat noudattavat seuraavaa sääntöä: mikäli vaalitoimikunnan kokouksessa on vain yksi toimikunnan jäsen (joka ei siis ole kutsunut kokoukseen muita jäseniä), katsotaan kokous päätösvaltaiseksi ja edustuskelpoiseksi, ja voidaan mennä lounastauolle.

4. Vaikutusvallasta

Nyt kun tunnet akateemisen politiikan puolueet ja niiden toimintaa, on sinun ensimmäiseksi hankittava vaikutusvaltaa. Poliittista vaikutusvaltaa saa samalla tavalla kuin kihdin — itse asiassa: molempia tulisi tavoitella samanaikaisesti. Menetelmänä on istua paikallaan ja juoda portviiniä. Näin saat maineen hyväsydämisenä, vaikkakin ehkä huonojalkaisena kaverina, jolle nuoruuden kokemattomuudesta johtuvat toilailut on helpo antaa anteeksi.

Tai ehkä mieluummin haluat olla *Asiallinen tyyppi*.

Asiallisella tyyppillä on päässään muitakin ajatuksia kuin intellektuaalisia ja akateemisia, mutta ei kuitenkaan niitä päällekkäiviä luonteenpiirteitä, joita valitettavasti vaaditaan, jos haluaa menestyä yliopiston ulkopuolella. Asialliset tyytit tuntevat Suurta maailmaa — tuota kaukaista ja melko pelottavaa aluetta, johon on ehdottoman välttämätöntä olla kosketuksissa, mutta jonka ei missään tapauksessa saa antaa koskettaa itseään. Niin vaikeaa kuin se voi olla uskoa, yhteydenpitoa Suureen maailmaan voi hoitaa lähettämällä nuoria miehiä Baariin antamalla heille 200 punnan vuosittainen apuraha ilman mitään velvoitteita. Elämä Baarissa näillä eduilla on erittäin mukavaa, ja vain Asialliset tyytit palaavat sieltä takaisin. Asialliset tyytit osaavat erottaa fiksun ihmisen tyhmästä, mikäli nämä eivät ole fiksuja heidän kustannuksellaan.

5. Hallitusvallasta, järjestyksestä (myös uskonnollisesta) ja hyvästä oppimisesta

Kaikki luettelemani periaatteet johtuvat kaiken perustavasta periaatteesta: oppimiselle omistautuneiden miesten on välttämätöntä olla vapaita oppimaan ilman poliittisten huolien taakkaa. On mahdotonta nauttia totuuden pohdiskelemisesta, jos jatkuvasti joutuu vastuuntunnon piinaamaksi ja häiritsemäksi. Tämän vuoksi esi-isämme suuressa viisaudessaan perustivat akateemisen poliittisen järjestyksen, jossa vastuuta jaetaan kannettavaksi niin vähän kuin se on inhimillisesti mahdollista. Koska suvereenia valtaa tässä yhteisössä käyttävät Vastustajat (joita yhdessä kutsutaan "Hallitukseksi"⁷ heidän korkean keski-ikänsä vuoksi), esi-isämme varmistivat, että päätösvaltaa

WEB-versio

käyttää elin, joka syrjäisiin pappiloihinsa hajautettuna ei yhdessä tuntisi minkäänlaista yhteisöllisyyttä, eikä myöskään vastuuta mistään muusta kuin kaikkein tärkeimmästä asiasta, eli Kirkon turvallisuudesta. Hallituksen alaiset elimet, joita kutsutaan "Laitoksiksi"⁸, pyrkivät vain minimoimaan kirkollisen turvallisuuden uhkia estämällä ketään tekemästä yksin mitään konsulttoimatta ensin vähintään kahtakymmentä henkilöä, jotka kaikki suhtautuvat häneen terveellä epäluulolla. Muutkin demokratiat ovat päässeet lähelle tätä täydellisyyttä, mutta akateemisen demokratian ylivertaisuuden varmistaa se, että siinä ei ole järjestäytyneitä puolueita. Näin vältetään puolueiden johtamiseen liittyvä vastuun kantaminen (johtajia on, mutta kukaan ei seuraa heitä) ja poliittisesti taannuttavien kompromissien tekeminen. On selvää, että kaksikymmentä henkilöä, joilla on kaikilla omat syynsä olla tekemättä yhtään mitään ja joista kukaan ei ole valmis kompromissiin muiden kanssa, muodostaa tehokkaimman mahdollisen pidäkkeen inhimilliselle hätiköinnille.

Unohdin mainita, että on myös "Neuvostoksi"⁹ kutsuttu elin, joka koostuu Asiallisina tyyppinä itseään pitävistä miehistä, ja epäilemättä osa heistä myös on Asiallisia tyyppisiä.

Järjestys (mukaanlukien Uskonnollinen järjestys) perustuu periaatteelle: "joitain sääntöjä pitää olla". Sääntöjä täytyy olla siksi, jotta nuoremmat miehet eivät joutuisi kantamaan moraalisen ja uskonnollisen vastuun taakkaa. Mikäli heidän halutaan esimerkiksi harrastavan urheilua, on välttämätöntä, että heitä täytyy suojella heidän omilta henkilökohtaisilta heikkouksiltaan. Nuorten miesten ei tulisi koskaan joutua pohtimaan sitä, pitäisikö jotain tehdä tai jättää tekemättä, vaan nämä asiat tulee pyrkiä päättämään ennalta säännöissä. Kaikkein kallisarvoisimmat säännöt koskevat läsnäoloja luennoilla ja uskonnon harjoittamista. Mikäli näistä ei ole säädetty ennalta, nuoret miehet saattavat ennen aikaisesti omistautua opiskelulle tai uskonnolle, mistä ei hyvää seuraa. Hyvä perussääntö on, että mitä enemmän sääntöjä on, sitä vähemmän haaskaantuu aikaa oikean ja väärän hedelmättömään pohdiskeluun. Parhaat säännöt ovat sellaisia, jotka kieltävät täysin viattomia tekoja, kuten esimerkiksi tupakoinnin yliopiston tiloissa tai kävelemisen Madingleyhin sunnuntaisin ilman asiaankuuluvaa akateemista asua. Tällaisten sääntöjen etuna on se, että vaikka niillä ei ole mitään tekemistä oikean tai väärän kanssa, ne tekevät nämä kategoriat riittävän epäselviksi ja siten tarpeettomiksi, jotta kenenkään ei tarvitse hukata aikaa moraalisten kysymysten pohdiskelimeen.

Roomalaiset eivät olisi ikinä valloittaneet imperiumiaan ilman roomalaista oikeutta, joka vapautti valloittajan oman järjensä käyttämisestä. Samalla tavalla brittiläinen imperiumi on tulosta Katekismuksen opista, jota opetetaan Britannian kouluissa ja yliopistoissa.

Hyvän oppimisen periaate on, että maineen ei tulisi koskaan sallia häiritsevän akateemisen olemassaolon eristäytyneitä rauhaa. Sen vuoksi oppimista voidaan kutsua hyväksi vain silloin, kun kukaan ei ole kuullut siitä, ja oppineet voivat keskuudessaan kutsua hyväksi tutkijaksi vain sellaista, jolla ei ole vähääkään mainetta yliopiston ulkopuolella — ja kyseenalainen maine sen sisäpuolella. Mikäli kirjoitat kirjan (vaikka parempi olisi, ettet kirjoita), pidä huolta siitä, että se on erittäin vaikeasti luettava — muuten saat "loistavan" tutkijan maineen, ja maineesi on mennyttä.

Valtion rahoituksella toimivia yliopistopainoja on olemassa siksi, että voitaisiin painaa luettavaksi kelpaamattomia akateemisia kirjoja. Yliopistot onnistuvat tällaisten kirjojen tuottamisessa erinomaisesti. Kirjat kelpaavat ainoastaan luentojen aiheiksi, eikä niitä saa missään tapauksessa päästää nuorten käsiin. Kirjojen lukemista ja niiden ulkoa opettelemista kutsutaan

"päättämiseksi", joka on kaiken oppimisen vaarallisin vihollinen. Paras tapa suojella nuoria kirjoilta on kirjoittaa luotaantyöntävän kuivaa tekstiä. Toinen tapa on varastoida kirjat niin, ettei niitä voi yksinkertaisesti löytää ilman vuosia kestävästä kirjastotieteellisestä koulutusta. Lehtori on hyvä tutkija, joka toimii opettajana sen vuoksi, että hän oli kerran hyvä opiskelija. Lehtorin tulee välttää kaunopuheisuutta luennoillaan, tämän ollessa sallittua vain virallisissa puhetilaisuuksissa.

6. Poliittinen motiivi

Nuorempana saatat luulla, että ne, jotka ovat kanssasi eri mieltä ja jotka sortavat sinua, ovat epärehellisiä ihmisiä. Muutut kynnisemmäksi vasta iän myötä. On melkoinen erhe luulla, että aito epärehellisyys on yleistä. Roistoja on suurin piirtein yhtä paljon kuin rehellisiä miehiä, ja heitä on todella harvassa. Enemmistö meistä käyttäytyy mieluummin rehellisesti kuin epärehellisesti. Syy sille, minkä vuoksi yksittäiset henkilöt eivät kuitenkaan yleensä ole rehellisiä on se, että he pelkäävät, etteivät *toisetkaan* ole. Tämän vuoksi saattaa vaikuttaa siltä, että epärehellinen käyttäytyminen on tavallista, vaikka aidosti epärehellisiä ihmisiä ei ole yhtään sen enempää kuin, sanotaanko, sydämestään naapureidensa hyvään tahtoon luottavia ihmisiä.

Akateeminen poliittinen motiivi on aidon rehellinen, ja se on pelko — syvä, jatkuva ja tarttuva pelko. Kerron nyt sinulle, että kaikki poliittiset argumentit vetoavat tähän nimenomaiseen motiiviin. Oletko pannut koskaan merkille, että ihmiset sanovat "pelkäänpä", kun he tarkoittavat "luulenpä"?

Akateemisessa politiikassa on seuraavia pelon kohteita, tärkeysjärjestyksessä luetteluna, joita tästedes kutsuttakoon "Mö-röiksi":

- Paljastuminen;
- Naiset;
- Mitä Tri — sanoo;
- Julkinen pyykinpesu;
- Sosialismi, vaihtoehtoisesti ateismi;
- Suuri Maailma, yms., yms., yms.

Tämän akateemiselle politiikalle keskeisen mysteerin paljastamisen myötä tutkielmamme teoreettinen osa on valmis. Kaikki ne käytännön periaatteet, joihin menemme seuraavaksi, on johdettavissa mainitusta poliittisesta motiivista ja sen kohteista.

Akateemisen politiikan käytännöt voidaan lukea kolmeen: *Argumenttiin, Asioiden hoitamiseen ja Ihmisten hoitamiseen.*

7. Argumentti

On vain yksi argumentti jonkin asian tekemisen puolesta. Muut argumentit ovat kaikkea tekemistä vastaan.

Oikea argumentti jonkin asian tekemisen puolesta on se, että se on oikein. Tämän argumentin ongelma kuitenkin on sen varmistamisessa, että esitetyn asian tekeminen on todellakin oikein. Naiset toimivat vaistonvaraisen intuition varassa, mutta miehet ovat saaneet harkinnan lahjan¹⁰. Kuten Hamlet, tyypillinen toiminnan mies, on sanonut:

"Mikä ihminen on, jos hänen elämänsä korkein tavoite on ravinto ja uni? Eläin eikä muuta. Hän joka loi meihin tuon ison kyvyn muistaa ja aavistella, ei antanut sitä ja jumalaista järkeä meille jotta se käyttämättä homehtuisi."

(Shakespeare, Hamlet, 1. näytös, IV. kohtaus¹¹)

Vähäininkin etiikan teorian tuntemus osoittaa, että kaikki tärkeät kysymykset ovat monimutkaisia ja toiminnan kaikki seuraukset vaikeita ennustaa. Tämän vuoksi on ylipäättään mahdotonta saavuttaa todennäköisyyttä mistään — varmuudesta puhumattakaan. Tästä seuraa, että ainoa oikea asenne

WEB-versio

päätöksentekoon lähtee liikkeelle kaiken arvostelukyvyyn tukahduttamisesta, mikä onnistuukin kuin itsestään akateemiselta mieleltä. Tehtäväksi jää ainoastaan suostutella muutkin kollegat tämän asenteen viisauteen: jotta hekin pidättäytyisivät hätköidyistä päätöksistä, jotka saattavat suistaa asiat Luoja ties minne. Tässä argumentit kaikkea tekemistä vastaan ovat tarpeen. Väittämä siitä, että sillä, että tekemättä jättämisellä olisi yhtä paljon seurauksia kuin tekemisellä, on pelkkä teoreetikon paradoksi. On täysin selvää, että tekemättömyydellä ei voi olla minkäänlaisia seuraamuksia.

Kun kivikirveen käyttö väittelyissä väheni neoliittisen aikakauden lopulla, ihminen kehitti kaksi uutta soveltamisalaltaan universaalia keinoa suostutella toisia ihmisiä puolelleen. Nämä kaksi retorista keinoa ovat läheistä sukua toisilleen, ja samalla tavalla kuin kivikirveellä, niilläkin vedotaan Poliittiseen motiiviin. Niitä kutsutaan *Kiilaksi* ja *Vaaralliseksi ennakkotapaukseksi*. Vaikka molemmat ovat verrattain tuttuja, niiden rakennetta ja toiminnan periaatteita ei ole tarkkaan määritelty.

Kiilan periaate kuuluu, että sinun ei tule toimia oikeudenmukaisesti nyt, koska tämä voi herättää muissa odotuksen (ja sinussa pelon) siitä, että joudut toimimaan oikeudenmukaisesti myös tulevaisuudessa. Kiila-argumentin julkilausumaton periaate on, että sitä käytettäessä ei voida mitenkään todistaa, että kyseessä oleva teko ei olisi oikeudenmukainen. Mikäli näin voitaisiin tehdä, tämä riittäisi tietenkin syyksi olla tekemättä mitään, eikä Kiilaa tarvittaisi.

Vaarallisen ennakkotapauksen periaate kuuluu, että sinun ei tule toimia oikein nyt, koska sinulla (tai seuraajallasi) ei välttämättä ole rohkeutta toimia oikein samassa tai joillain tavoin samankaltaisessa tilanteessa joskus tulevaisuudessa. Kaikki julkiset teot, jotka eivät perustu tapaan, ovat joko väärin tai — ollessaan oikein — Vaarallisia ennakkotapauksia. Tästä periaatteesta seuraa hyvä peukalosääntö: mitään ei kannata tehdä ensimmäistä kertaa.

Molemmat edellä mainitut periaatteet vetoavat Paljastumisen mörköön — muihinkin Mörköihin vetoavia erityisiä periaatteita on olemassa. Yleensä riittävä argumentti tekemättömyyden puolesta on se, että muutos on aina muutos. Mikäli tämä ei riitä, voidaan muutosta torjua anomalla entiselle Mahdollisuutta: "entiselle pitää antaa Mahdollisuus toimia". Tämä on erityisen toimiva argumentti silloin, kun opetuksen aikatauluja halutaan muuttaa. Tässä yhteydessä Mahdollisuuden antamisella tarkoitetaan: "Minä en aio muuttaa omia aikataulujani, mutta jos sinä haluat, niin muutun omiani niin, että myös sinä joudut muuttamaan omiasi." Tämä väittämä tekee näkyväksi sen, miksi Mahdollisuus pitää antaa vain jo olemassa oleville asioille eikä niiden vaihtoehdoille.

Toinen argumentti on "*Aika ei ole kypsä*". Raa'an ajan periaate kuuluu, että kenenkään ei tulisi toimia oikein nyt, koska aika oikein toimimiselle ei ole syystä tai toisesta vielä tullut. Raa'an ajan periaate vetoaa usein "Mitä tohtori — sanoo" -mörköön. Raakaa aikaa argumenttinaan käyttävien tulisi muistaa, että Aika on kuin mispeli¹²: sillä on taipumus mädäntyä ennen kuin se kypsyy.

8. Asioiden hoitaminen

Tätä on kahdenlaista: *Konservatiivista liberaalia estämistä* ja *Liberaalia konservatiivista estämistä*. Edellinen on jälkimmäistä huomattavasti tehokkaampi obstruktion muoto, ja sitä käyttämällä antaa samalla itsestään sivistyneemmän kuvan.

Seuraavat argumentit sopivat *Konservatiiville liberaalille*:

Esitetty muutos olisi esteenä paljon perusteellisemmalle remontille. Kyseinen remontti olisi perusteellisuudeltaan samaa luok-

kaa, kuin kaikkein radikaaleimmat esitykset vuonna 1881, joi- ta kukaan ei enää kannata tai edes halua. Tähän argumenttiin voi yhdistää myös Kiilan: "Jos me aloitamme tästä, meidän on hoidettava homma loppuun asti". On kiistaton tosiasia, että kaikkia toimia vastustetaan aina näillä argumenteilla. Onneksi kaikki erimielisyydet voidaan ratkaista äänestämällä yksimielisesti kaikkia muutoksia vastaan.

Toinen argumentti kuuluu, että "*esitetyn muutoksen mukaiset mekanismit ovat jo olemassa*". Tätä argumenttia tulisi käyttää aina, kun on täysin selvää, että olemassa olevat mekanismit eivät ole koskaan toimineet eikä niitä voi saada enää toimimaan. Kun tästä on yksimielisyys, kannattaa varmuuden vuoksi lisätä, että "on paljon parempi, että muutokset tulevat sisältäpäin" ja viitata Pyykinpesun periaatteeseen, jonka mukaan likapyykkiä ei kannata pestä, mikäli on julkisesti tiedossa, että sitä pestään.

Kolmas hyväksyttävä konservatiivin liberaalin obstruktion muoto on *Vaihtoehtoinen esitys*, jonka tarkoitus on harhauttaa huomio pois todellisista vaihtoehtoista. Mikäli pöydällä on enemmän kuin kaksi esitystä, on enemmän kuin todennäköistä, että yksikään niistä ei saa ehdotonta enemmistöä puolelleen, eikä mitään tehdä.

Kiemurtelun metodi perustuu akateemista mieltä leimaavalle taipumukselle, mikä on helposti tulkittavissa seuraavasta toteamuksesta: "Kannatin esitystä, kunnes kuulin Herra —:n puhuvan sen puolesta". Periaatteena on, että muutama huono syy tehdä jotain voittaa kaikki hyvät syyt tehdä sama asia. Koska usko tähän periaatteeseen on vankkumatonta, on yleensä viisainta politiikkaa puolustaa omaa kantaansa huonoilla perusteilla. Mikäli henkilökohtaiset vihollisesi ovat päätöksenteossa paikalla, heitä heille syötti ja saaliisi on taattu. Tämän jälkeen voit vielä äänestää vähemmistön puolella, niin kukaan ei tarkalleen ottaen tiedä mitä oikein tapahtui.

Liberaalin konservatiivinen estäminen nojaa vähemmän argumenttiin kuin uhkailuun. Sen tavallisimpia muotoja ovat Hauta ja Kissa.

Hauta on Varovaisuuden puolella sijaitseva paikka, jossa makaavan ruumiisi yli voit tarpeen vaatiessa pyytää vastustajasi kävelemään. Haudan käyttäminen ei edellytä kenenkään ennen aikaista kuolemaa — itse asiassa siellä ylitseen kävelemistä odottavien keski-ikä on varsin korkea. Kukaan ei välitä mikäli sattuisit oikeasti kuolemaan, mutta tällä uhkaamalla saatat saada jonkun säikähtämään.

Kissa on lisänimi pöydällä olevalle asialle, josta korkea-arvoiset asiantuntijat pääsivät yksimieliseen päätökseen kahden vuoden työn ja ainakin kolmenkymmenenviiden vaihtoehtoisen esityksen jälkeen. Yleisemmin voidaan sanoa, että Kissalla viitataan lähinnä vuoden 1881 jälkeen tapahtuneisiin asioihin.

Taikuri Merlinin tiedetään sanoneen: "Jos kissa suolistetaan, hiiret äänestävät *Puolesta*."

Väittämä siitä, että "muistaakseni sama esitys hylättiin jo vuonna 1867" on sinänsä varsin hyvä, mutta vakuuttanee vain ne, jotka muistelevat tuota vuotta yhtä mielellään kuin väittämän esittäjä, eivätkä hänen laillaan näe minkään muuttuneen noista ajoista. Tällaisiakin ihmisiä on, mutta heitä on kallisarvoisen vähän eivätkä he enää edes ole Nuoria kiireisiä miehiä, vaan ovat käytännössä kaikki siirtyneet jo varovaisuuden puolelle. Näiden syiden vuoksi tämä argumentti on vain harvoin käyttökelpoinen.

Jos mikään muu estämisen keino ei toimi, sinun on turvaututtava *Ajan tuhlaamiseen*. Vaikka akateemisissa piireissä ajalle

WEB-versio

yleensä ei anneta mitään arvoa, pidetään sielläkin teeaikaa suuressa arvossa. Teeajan siirtämisen uhalla saat ärsytettyä kollegasi äänestämään mitä tahansa esitystä vastaan. Yksinkertaisin metodi on *Pitkästys*: puhu hitaasti ja epäselvästi asian vierestä. Kukaan virkaansa nimitetty professori ei tunnetusti tiedä, mitä "irrelevantti" tarkoittaa, ja yleensä saatkin puhua juuri niin pitkään, että kaikki huoneessa olevat äänestävät puolellasi mieluummin kuin kuuntelevat ääntäsi enää minuuttikaan. Tämän jälkeen esitä pientä jaloittelutaukoa. Esitykset jaloittelutauoista menevät aina läpi, sikäli kun ne esitetään vähintään varttintuntia ennen teeaikaa. Pitkästyttäessä ei juurikaan ole merkitystä sillä, mistä puhut, mutta sinun kannattaa yleensä valita aiheeksesi hyvät ja oikeat tavat tehdä jotain tiettyä asiaa, mitä itse et tunnetusti tee hyvin tai oikein. Esimerkiksi jos olet itse huono luennoitsija, kannattaa kollegoita normittaa hyvistä luennointitavoista; tai jos itse viihdyt hyvin Baarissa, olet oikea henkilö ripittämään kollegojasi raittiiden elämäntapojen hyveellisyydestä.

Mikäli olet nuoruudessaasi harrastanut enemmänkin *Kokous-tamista*, kokoustekniset yksityiskohdat toimivat sinulle oivina resursseina ajan haaskaamiseen. Olet valmis väittelemään esimerkiksi siitä, voiko esitykseen esitettyä muutosta esittää muutettavaksi, tai siitä, voidaanko tehdä päätöstä asian pysyvistä pöydälle jättämisestä. Vaadit puheenvuoroa todettaessa kokouksen laillisuutta ja päätösvaltaisuutta, ja puhuttelet työtovereitasi puheenjohtajina, sihteereinä ja ääntenlaskijoina. Osaat myös sanoa kuudella sanalla sen, mihin yksikin riittäisi, ja täyttää järkevän sanottavan keksimiseen käyttämäsi ajan tyhjällä puheella.

*Tiedekunnan maineeseen*¹³ tulisi vedota aina kun se on suinkin mahdollista. Tällä pönkität omaa ja kollegojesi uskoa siitä, että kuulutte instituutioon, joka on jollain määritettävissä tai määrittämättömissä olevalla tavalla parempi tai tärkeämpi kuin toiset vastaavanlaiset instituutiot. Tätä tunnetta tulisi vahvistaa erityisesti, kun muiden tiedekuntien edustajia on paikalla, mikä edistää tervettä kilpailua yliopiston sisällä.

Mikäli olet urheilumiehiä, voit myös harrastaa Karhujahtia tai Härkätaistelua. Härkää on helpompi saada kuin karhua: sinun täytyy vain tietää, millä vaatteella ne saadaan ärsyyntymään — monet härät hyökkäävät mihin tahansa. Karhuja kannattaa varoa: vaikka ne ovat arempia ja niitä täytyy usein houkutella saaliiksi, saattavat ne puraista saalistajaltaan pään irti. Irlantilaiset voivat olla härkiä, mutta eivät karhuja. Skotit voivat olla karhuja, mutta eivät härkiä. Englantilaiset voivat olla molempia.

Yksi tapa haaskata aikaa on *Pilkun viilaaminen*. Kun alat viilaamaan yhtä pilkkua, löytyy viillattavaa ja viilaajia helposti lisää, erityisesti jos paikalla on kielimiehiä. (Adullamilaiset eivät välitä vähääkään pilkuista, mikä näkyy myös heidän oikeinkirjoituksessaan.) Pilkun viilaamisen vaarana on kuitenkin se, että mikäli kaikki huomio keskitetään sisällön sijasta muutoseikkoihin, saattaa Asioiden hoitaminen kärsiä ja jotain jäädä torppaamatta.

9. Ihmisten hoitaminen

Tämä kaikkein tärkein akateemisen politiikan muoto kytkeytyy läheisesti Hommiin, joita on kahdenlaisia: Omat hommat ja Toisen hommat. Omat hommat ovat yleisesti hyväksyttävään muotoon puettuja ajatuksia, joissa sattumoisin osallisena on (valitettavasti) joko läheinen ystäväsi tai (vielä valitettavammin) sinä itse. Toisen hommat ovat petollisia juonia joko ystäväsi edun tai oman etusi tavoittelemiseksi, jotka on kavalasti puettu yleisesti hyväksytyyn muotoon. Kun minulla ja sinulla on molemmilla Homma, voimme mennä lounaalle.

Lounastauolla, kello kahden ja neljän välillä, kävelemme ylös ja alas King's Paradea, tarkalleen ottaen Pembroke Collegin ja Caius Collegin välistä patkkaa. Kun vahingossa satumme kohtaamaan toisemme, etikettiin kuuluu, että keskustellessamme yhdentekevistä asioista kymmenen minuuttia, minkä jälkeen lähdemme jatkamaan matkaamme. Käveltyämme vastakkaisiin suuntiin viiden askeleen verran, sinun pitää pyytää minua pysähtymään ja — aloittamalla sanoilla: "Ai niin, jos satut..." — kertoa minulle Omasta hommastasi, mainitsematta ketään nimeltä ja alleviivaten asian merkityksen vähäisyyttä. Tämän lisäksi sinun kannattaa muistuttaa minua asian arkaluontoisuudesta, minkä vuoksi se kannattaa jättää vain meidän kahden väliseksemme, ja lyhyesti mutta vilpittömästi imarrella yleistä harkintakykyäni ja vaikutusvaltaani. Tämän jälkeen taas eroamme, kävelemme viiden askeleen matkan, minkä jälkeen minä pyydän sinua pysähtymään ja kerron sinulle samalla tavalla Omasta hommastani. Noudattamalla tätä proseduuria käy selväksi, kuinka sillä, että sinä tuet Omaa hommaani ja minä sinun Omaa hommaasi, ei ole *yhtään mitään* tekemistä toistensa kanssa. Tämä on Ihmisten hoitamisen tärkein periaate.

Muista tämä: ne miehet, jotka saavat asioita tehtyä kävelevät ylös alas King's Paradea kahdesta neljään elämänsä joka ikinen päivä. Sinä voit joko liittyä heihin ja tulla vaikutusvaltaiseksi mieheksi, tai voit liittyä siihen sankkaan joukkoon miehiä, jotka käyttävät kaiken aikansa estääkseen vaikutusvaltaisia miehiä tekemästä asioita ja samalla kaikkia muita tekemästä yhtään mitään. Tämä on Herkuleen päätös, kun hän päättää lähteä poliitikkaan.

10. Jäähvähäiset

Sydämeni säälii sinua, nuori akateeminen poliitikko, koska et usko sanaakaan, mitä sinulle sanon. Tulkitset rehellisyyteni kyynisyydeksi, ja luulet, että oikeasti totta on kaikki se, mistä en ole sinulle kertonut. Kuljet omaa tietäsi: olet kamalan epämielilyttävä, astut lukemattomille varpaille, lyöt päätäsi kiviseinään, tukahdutat epäluuloa ja pelkoa, vetoat järkeen etkä mörköihin. Hapanta tulee olemaan leipäsi ja kyyneliä juomasi.

Olen tehnyt voitavani ja varoittanut sinua. Kun sinusta tulee keski-ikäinen — kun täytät kolmekymmentä ja viisi — silmäile tätä kirjaa ja vertaa minua ja itseäsi.

Jos olet sitä mieltä, että olin väärässä, voit heittää kirjani tuleen ja marssia King's Paradelles. Olen tehnyt tehtäväni kanssasi.

Mutta jos olet sitä mieltä, että olin oikeassa, muista se toinen kosmos: hiljainen ja järkävä maailma, jossa voit ajatella vapaasti tuntematta pelkoa. Mikäli palaat siihen nyt — säilyttäen vain hitusen verran katkeruutta, jotta kukaan ei pidä sinua täysin kokemattomana, ja vain tarpeeksi Suuren maailman viisautta, jotta et astu kenenkään varpaille — huomaat olevasi hyvässä seurassa: pelkkiä huumorintajuisia herrasmiehiä. Siellä voit silloin tällöin muistella omaa nuoruuttasi, eikä sinun tarvitse pelätä sitä, että höperöityisit tai että kukaan haluaisi raivata sinua pois tieltään. Jää hyvästi!

Loppuviitteet

¹ O. E. Tudeerin suomennos.

² Cambridgen yliopiston senaatti äänestää käsiteltävistä asioista siten, että vuorollaan kaikki senaatin jäsenet joko puolustavat (*placet*) tai vastustavat (*non-placet*) esitystä.

³ Adullamilaiset olivat "pulaan joutuneita, velkojien ahdistamia ja katkeroituneita miehiä" (Ensimmäinen Samuelin kirja 22:2), jotka kokoontuivat Daavidin luo Adullamin luolaan. Adullamilaisiksi Cornford vertasi Cambridgen yliopistoon 1800-lopulla tulleita "moderneja" luonnontieteilijöitä, jotka haastoivat klassisten tieteiden (ja niiden tekijöiden) aseman vanhoissa brittilyliopistoissa ja haalivat merkittävän osan yliopiston varoista.

⁴ Vuosina 1881-2 Cambridgen yliopistossa tehtiin tai

WEB-versio

aloitettiin useita merkittäviä reformeja, joista kiistanalaisimpia olivat opiskelijoiden pakollista uskonnon harjoittamista koskevat säännöt ja opiskeluoikeuden antaminen naisille.

⁵ Cornford ei tässä viittaa pääministerin kotikatuun, vaan Cambridgen Downing Streetiin, jonka varrelle rakennettiin luonnontieteiden rakennuksia 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa.

⁶ Cornford viittaa tässä Joseph Addisonin (1672—1719) näytelmään Cato Nuoremasta, joka taisteli Julius Caesarin tyranniaa vastaan.

⁷ *Senate.*

⁸ *Board.*

⁹ *Council.*

¹⁰ Cornfordin sovinismi pitänee lukea viktoriaanisesta kontekstistaan.

¹¹ Veijo Meren suomennos.

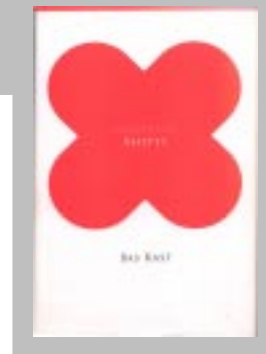
¹² Mispeli (*medlar*) on päärynäpuuta muistuttava kasvi, jonka hedelmät poimitaan raakana ja syödään vasta, kun ne ovat ylikypsiä. Viktoriaanisessa Englannissa mispeliä nautittiin usein portviinin kera aterian päätteeksi.

¹³ *College feeling.*

KIRJAESITTELYJÄ

Kauneus ratkaisee

Bas Kast
Rakkauden selitys 224s.
Gummerus Kustannus Oy
Ajatus Kirjat
Jyväskylä 2005
ISBN 951-20-6794-3

Estetiikka vaikuttaa suhtautumiseemme ympäröivään maailmaan. ”Kauneus on katsojan silmässä” - sanotaan ja se pitää paikkansa ainakin siten, että kyse on subjektiivisesta havainnosta ja havainnon tuottamasta mielihyvästä tai –pahasta. Mitäpä siis pitää ajatella kirjasta, joka ulkonäkönsä puolesta tuottaa ärtymystä ja vähättelevää suhtautumista? *Rakkauden selitys* on kääreästä valkoiseen kansipaperiin, jossa koristeena vaaleanpunainen kertautuva sydänkuvio. Kirjan kannot ovat niin räikeän pinkit, että silmiin koskee. Johtopäätös: ”Tuon täytyy olla täyttä puppua.” Luku- ja otsikointi herättää epäluuloja raflaavalla muotoilullaan: Intensiivikurssi rakkauteen; Viettelemisen taito jne. Kirja pyöri pöydälläni pari kuukautta tyhjän panttina ja halveksivien silmäysten kohteena, mutta sitten eräänä iltana aloin lukea sitä selailen ja kohta aloitinkin järjestelmällisesti alusta alkaen.

Bas Kast on koonnut kirjaansa varsin kattavasti uusinta tutkimusta rakastumisen tapahtumasta tai laajemmin parisuhteen muodostumisesta ja säilymisestä. Hän on tutustunut poikkitieteellisesti aiheeseensa biokemiasta käyttäytymispsykologiaan, antropologiaan sosiologiaan. Teos on varustettu huolellisesti (saksalaisia tieteen perinteitä kunnioittaen) viitteillä, hyvällä lähdeluettelolla ja hakemistolla. *Rakkauden selitys* on erinomainen johdantoteos aihealueensa tutkimukseen. Lukiessaan voi pohtia sitä, kuinka kaukana ihminen on muista eläimistä ja onko sivistyksellä mitään vaikutusta hänen toimintaansa. Monessa kohdassa *Rakkauden selitys* toi mieleeni itävaltalaisen etologi Konrad Lorenzin eläinten käyttäytymiseen paneutuvat teokset.

Bas Kast (s.1973) on tiedetoimittajana saksalaisessa Tagesspiegel- lehdessä, mikä selittää hänen sujuvaa kerrontaansa. Psykologian ja biologian opinnot Saksassa ja USAssa selittävät hänen tieteellisen otteensa. Kast kertoo Tagesspiegeliin sivuilla (www.tagesspiegel.de) olevansa kiinnostunut ihmisen psyykestä, älykkyydestä, tunteista, tietoisuudesta, vapaasta tahdosta ja luovuudesta. Bas Kast on onnistunut tekemään tiiviin ja innostavan yhteenvedon ihmisen kummallisimman käyttäytymisen tutkimukseen. Erityinen kiitos täytyy antaa vielä suomentajalle, Sari-Anne Ahvoselle, sujuvasta käännöksestä.

Niilo Nikkonen

Kulttuurin erottaa luonnosta esteettisyys

Mikrokosmos
Janatuinen, Tikkanen ja Nissen
sarjakuva-albumi 48 s.
Tammi Helsinki 2005
ISBN 951-31-3363-X

On ilo tutustua filosofiseen sarjakuvaan. Toki monissa sarjakuvissa on filosofisia pohdintoja, mutta *Mikrokosmos* perustuu lähinnä kulttuurifilosofian alaan kuuluvaan elämän ilmiöiden pohdintaan. Sarjakuvaa on julkaistu aiemmin Ylioppilaslehdessä.

Sarjakuva on hyvin piirretty, hahmot ovat viimeistelyjä. Jos joitakin ’esikuvia’ haluaa etsiä, niin piirrostyylistä voi löytää sukulaisuutta Tarmo Koiviston *Mämmilään* ja ilmaisuvoima on kuin Erkki Tantun suomalaisten sananparsien kuvituksissa.

Niilo Nikkonen

Kupiainen Reijo: Mediakasvatuksen eetos. Fenomenologinen tutkimus mediakasvatuksen etiikasta Rovaniemi 2005. 158 s. Acta Universitatis Lapponiensis 86 ISBN 951-634-973-0

Ihminen teknologiasuhteissa

Opetusministeriö on tarttunut mediakasvatukseen tuottamalla luonnoksen hallituksen toimintaohjelmaksi. Toimintaohjelma kantaa nimeä Lapset- ja media – mediaväkiävalta. Mediakasvatus on näin saanut arvovaltaisen huomion, jossa lähtökohtana on lasten ja nuorten turvallisen mediaympäristön rakentaminen ja turvallisuuteen vaikuttavat erilaiset tukitoimet. Mediasta voi hyvinkin puhua tässä ympäristönä, ei enää niinkään yksittäisinä välineinä tai elementteinä. Ympäristönä media on osa jokapäiväistä kokemusta ääninä ja kuvina, eräänlainen virtuaalinen ääni- ja kuvamaisema, jota seuraamme aamusta iltaan. ”Mediavapaita” alueita on enää harvassa, varsinkin kun mobiiliteknologia seuraa mukanamme kaikkialla. Median ammattilaisille myös yöt ovat medioituja, kuten esimerkiksi brittiläiselle animaation tekijälle Nick Parkille, joka kertoo uusimman elokuvan tuotannon aikana näkevänsä unensakin lopputekstein.

Ihmisen kietoutuminen mediavälineisiin ei sinällään ole mitenkään erikoista. Mediavälineet ovat vain yksi muoto kautta historian inhimilliselle olemassaololle välttämättömistä mediasuhteista. Ihminen on ennen kaikkea teknologiaa käyttävä ja teknologisissa koosteissa määrittyvä olento. Antiikin myytti Prometheusesta ja hänen veljestään Epimetheusesta tiivistää tässä olennaisen. Prometheus sai nimittäin Zeukselta tehtäväksi tuoda kuolevaiset – ihmiset ja eläimet – maailmaan, mutta Epimetheus halusikin tehtävän itselleen, johon Prometheus myöntyi. Niinpä Epimetheus jakoi eläimille ominaisuuksia, gasellille nopeuden, leijonalle voiman ja kestävyuden, kilpikonalle kilven ja niin edelleen. Viimein tuli ihmisen vuoro, mutta ominaisuuksien kori olikin jo tyhjentynyt. Näin Prometheus oli varustettava Hefaistokselta tuli ja tuotava se ihmisen välineeksi. Tuli kertoo juuri ihmisen kietoutumisesta itselleen ulkopuolisten apuvälineiden varaan, ihmisen olemuksellisesta tekniikkasuhteesta: ihminen ja tekniikka ovat erottamattomat.

Vaikka teknologian tarkoituksena on ollut helpottaa elämää ja luoda jokapäiväistä turvallisuutta, on se myös ajan saatossa herättänyt uhkia ja pelkoja. Esimerkiksi moderni mediateknologia herättää kysymyksiä median vaaroista, jotka piilevät liiallisessa uppoutumisessa virtuaaliseen maailmaan ja media-aineistojen kontrolliomattomassa saavutettavuudessa ja käytössä. Tämä koskee etenkin lapsia ja nuoria, joita pidetään varsinkin julkisessa keskustelussa suojattomina ja kyvyttöminä käsittelemään aikuisille tarkoitettuja mediasisältöjä. Media on näissä keskusteluissa kuin ulkopuolinen vieras, joka saapuu varoittamatta rikkomaan kodin harmoniaa. *Koti* on perinteisesti keskeinen paikka inhimilliselle kasvulle ja identiteetin muodostumiselle. *Media* on sitä vastoin nähty jonakin, joka uhkaa kodin rajoja ja tarjoaa vieraita kyseenalaisia aineksia koteihin ja olohuoneisiin. Siksi informaatiovirtoja on pyritty rajoittamaan ja valvomaan erityisesti kodin piirissä. Mainitsemassani mediaväkivallan toimintaohjelman luonnoksessa mediaturvallisuuden lisäämiseksi onkin siten haluttu korostaa erilaisten suodatin- ja estojärjestelmien kehittämistä ja lastensuojelullista näkökulmaa.

Myös omassa tutkimuksessani olen lähtenyt liikkeelle huolesta ja kodista. Filosofinen näkökulma palauttaa kysymyksen lastensuojelusta kuitenkin perinteisempään, *hyvän elämän* kontekstiin. Mistäpä muusta lastensuojelussa ja lasten kasvun turvallisuudesta tukemisesta olisi kyse kuin perinteisestä hyvästä elämästä. Media kuulostaa modernilta, mutta samat kysymykset

ympäristön turvallisuudesta ja hyvästä elämästä ovat iänaikaisen tuttuja.

TV1:ssä on esitetty kevään aikana Ylen avoimen yliopiston sarjaa Filosofia: kohti hyvää elämää. Pari viikkoa sitten aiheena oli noin 300 ennen Kristusta eläneen Epikuroksen ajatukset onnellisuudesta. Jaksoissa palattiin Epikuroksen seuraajan Diogenes Oenoandalaisen päättäväiseen tekoon kanssaihmistensä onnellisuuden lisäämiseksi. Diogenes nimittäin rakennutti Oenoandan kaupungin torin – agoran – läheisyyteen muurin ja pylväspuiston – stoaan – jonka seinille kirjoitettiin räikyvän punaisella värillä erilaisia ”shoppailun” vastaisia mietelmiä, kuten ”ylenpalttinen mässäily ei varjele vahingolta”, ”yletön rikkaus on hyödytön kuin ylitsevuotava astia” tai ”todellista arvoa eivät synnytä teatteri, kapakat ja hajuvedet, vaan filosofia.”

Diogeneen huoli on meille tuttu. Hän näki tarkkasilmäisesti ajalleen ominaisen silloisessa mediassa – agoralla – valtaa saavan massakulttuurin ja kulutuksellisuuden tai konsumismin huuman, jota vastaan hän pyrki taistelemaan tynnyttävän filosofian avulla. Enää filosofialla ei ole samaa vetovoimaa, vaan mediahoukutuksia vastaan käydään muilla keinoin. Yhtä kaikki tavoitteena on edelleen hyvä elämä ja elämän merkityksellisyys, joka ainakin osin näyttää kadonneen medioiden aikakaudella.

Mediahoukutukset ja sitä vastustavat voimat muodostavat mediakonfliktin, joka on pitkään ollut mediakasvatuksen polttoaineena. Mediakonflikti on kuitenkin melko hedelmätön taisteluasema mediakasvatuksen kehittämiseksi. Niin sanotun mediakasvatuksen ruiskeen perinteen – rokotuksen aika on ohi. Mediakasvatuksessa ei ole syytä pyrkiä ohjaamaan kuluttajia virkamiesten ja opettajien maun mukaan, vaan rakentamaan kestävämpiä ja tasapainoisempia mediasuhteita, joissa ihminen voi toteutua teknologisissa koosteissa mielekkäästi.

Brittiläisen kulttuurintutkimuksen perinteessä mediakulttuuri nähdään usein varsin ristiriitaisena. kuten Mikko Lehtonen (2003, 67) kirjoittaa, mediakulttuuri on samaan aikaan sekä ”vapauttava että autoritaarinen, sekä hedonistinen että repressiivinen, yhtä aikaa moninainen ja monoliittinen.” Mediakulttuuri on avannut uusia maailmoja ja toiminnan tapoja, uusia yhteisöllisyyden, itseilmaisun ja luovuuden muotoja. Esimerkiksi Internet on monelle alistetulle ryhmälle mahdollisuus saada äänensä kuuluviin ja huomiota osakseen tai luoda ja vahvistaa omaa kulttuuria. Toisaalta taas päälle kaatuu yksioikoinen konsumismia tukeva mediasisältö, agoran melu ja pauhu. Tätä voi kutsua kenen tahansa kulttuuriksi, joka ei näe eroja ihmisten välillä, vaan pyrkii ohjailemaan mahdollisimman monia kulutuskäyttäytymisen normien mukaan. Tässä ristivedossa mediakasvatuksen tulisi etsiä ja löytää erilaisia itseyyttä ja omaa persoonallista kasvua tukevia muotoja.

Mediakasvatuksessa ei siis niinkään ole kyse teknologiauskosta tai –pelosta, vaan pikemminkin ihmisestä ja ihmisyydestä teknologia- ja mediasuhteissa. Mediakasvatuksen on hylättävä teknologinen determinismi, jonka mukaisesti teknologia itsessään ohjaa kehitystä, alistaa tai vapauttaa. Teknologiaa ei kuitenkaan voi pitää myöskään pelkkänä välineenä, ulkokohtaisena työkaluna, joka vain voidaan hyväksyä tai hylätä. Kuten

Kuva: Lapin yliopisto

WEB-versio

sanottu, ihminen on läpeensä teknologinen olento, joka toteutuu ja tulee ihmiseksi teknologiasuhteissa. Siksi on myös yhä tarkemmin pyrittävä ymmärtämään ja tutkimaan erilaisia mediasuhteita ja ihmisen rakentumista niissä.

Miten on esimerkiksi usein biologisena pidetty näkemisen tapamme on suhteessa mediateknologiaan? Näyttää siltä, että näkeminen ja katse ovat kaikkea muuta kuin pelkkää biologiaa. Länsimaisessa kulttuurissa katse on ymmärretty pikemminkin teknologisen laitteen kautta. Tällainen laite on *camera obscura*, jonka historiallisia seuraajia ovat valokuva- ja elokuvakamera. *Camera obscuran* mekanismi on tunnettu jo kauan, mutta se tuli erityisen mielenkiinnon kohteeksi uuden ajan kynnyksellä. Tällaista laitetta voidaan hyvällä syyllä pitää paradigmaattisena havaintovälineenä, joka antoi mallin inhimilliselle näkemiselle mutta myös tietämiselle ja subjektin suhteelle ympäröivään todellisuuteen. Kone siis toimi mallina määritellessämme sitä miten ihminen saa tietoa todellisuudesta ja asemoitui suhteessa todellisuuteen. *Camera obscura* oli siis enemmän kuin kone: se toimi modernin havainnon ja siis ihmisen tietoisuuden mallina. Esimerkki osoittaa, että ihminen määrittäytyy nimenomaan suhteessa teknologiaan.

Hyvää elämää etsimässä

Teknologiaa on kuitenkin monenlaista. Nykyinen mediateknologia edellyttää kykyä ymmärtää symboleja, lukutaitoa. Mediakasvatuksessa korostetaan usein erityisesti medialukutaidon tai kuvanlukutaidon merkitystä. Maailma onkin yhä vahvemmin kuvallinen. Pieni vilkaisu ympärille osoittaa, että kuvalliselta viestinnältä voi tuskin välttää, se on keskeinen kommunikaation muoto jonka avulla pystytään viestimään tehokkaammin ja huomiota herättävämmiin kuin kirjoituksen avulla. Kuvallisuus käy käsi kädessä sen kanssa, mitä uuden talouden pastori Jari Sarasvuo on kutsuu huomiotaloudeksi. Kirjoitus vaatii aikaa, mahdollisuutta seurata lukurataa ajallisessa ja tilallisessa järjestyksessä vasemmalta oikealle ja ylhäältä alas. Kuva on erilainen. Sitä voidaan lähestyä ilman lukkoon lyötyä lukurataa. Samoin kuvallisten elementtien suhteita voidaan merkityksellistää suhteellisen vapaassa järjestyksessä.

Kuvallisuuteen tukeutuva visuaalinen kulttuuri, jossa me kaikki olemme osallisina katselijoina, toimii eräänlaisena opeuskoneena, joka kertoo millaisia meidän pitäisi olla ja miten meidän pitäisi ajatella ja suhtautua maailmaan ja muihin ihmisiin. Juuri tämä kulttuurin pedagogiikka, se että opimme populaareista kuvista, narratiiveista ja myyteistä, johtaa myös vaatimukseen kriittisestä katsomisen tavasta ja suhteesta mediaan. Emme kuitenkaan voi sanoa älä katso tai katso jotain muuta. Emme voi emmekä saa estää lapsia ja nuoria elämästä itse luomassamme kulttuurissa. Emme myöskään saa panna etualalle vain aikuisten makua ja tottumuksia. Visuaalisen kulttuurin käsite korostaa juuri sitä, että perinteinen rajanveto matalan ja korkean välillä ei päde. Enää ei ole autonomista korkeataiteen aluetta ja sitä hierarkisesti alemmaa roskaviihdettä. Tämä tekee juuri vaikeaksi etsiä merkityksellisyyttä ja todellista mediakulttuurin mitä moninaisemmassa kentässä, jossa perinteiset tunnistamisen mekanismit ovat murtuneet.

Oma ehdotukseni liittyy ensinnäkin tapaan vastustaa mediaa valmiiksi annettuja merkityksiä ja katsomisen tapoja. Me ymmärrämme itsemme vahvasti mediakuvaston kautta, mutta voimme myös vastustaa annettuja positioita. Tämä vaatii itseyden tunnistamista ja kehittymistä. Kyse ei ole siis vain akateemista tutkimusta matkivan media-analyysin keinoista mediakasvatuksessa, vaan oman itsen, tunnistamisen ja luomisen kehittymisestä. Mediakasvatus vaatii näin tuottavia, mediaesityksiä suunnittelevia toimintatapoja, joissa voidaan käsitellä itselle tärkeitä asioita, sitoa itsensä paremmin maailmaan. Olen

kutsunut tätä yhdysvaltalaista filosofi Albert Borgmania lainaten *fokaaliseksi* toiminnaksi.

Se tarkoittaa tietynlaista yhteistoiminnallista, kehollista ja kestävästä toimintaa. Borgmanille aamullinen toiminta tulisijan äärellä on metaforinen esimerkki tällaisesta *fokaalisuudesta*.

Lämmön turvaamiseksi oli sytytettävä tuli tulisijaan. Ennen tulen tekoa oli kerättävä puita ja pilkottava ne. Tulen tekemiseen liittyi oma toimintansa joka ei ollut palautettavissa vain lämmön säätelyyn. Tulisijaan keskittyi perheen työ ja vapaa-aika: sen kylmyys viestitti aamusta ja lämmön leviäminen aamun valkenemisestä. Se osoitti perheenjäsenille erilaisia tehtäviä: joku pilkkoi puut, toiset toimittivat ne tulisijan läheisyyteen ja sytyttivät tulen. Tulisija sitoi perheen ruumiillisesti vuodenaikojen rytmiin, joka nivoutui yhteen kylmän uhan ja lämmön tuoman huojennuksen, savun hajun ja sahaamisen ja kantamisen vaatiman vaivan, taitojen harjoittamisen ja arkipäivän aheruksen kanssa. (Borgmann 1984, 42) Fokaalinen väline tai paikka, tässä tulisija, liitti siis yhteen erilaisia toimintoja ja sosiaalisia suhteita, luonnon kiertokulkua ja arkipäivän askareita. Tulisija ei esimerkissä ole vain väline, jolla tavoitellaan sille ulkoista päämäärää, vaan se nivoutuu monimutkaisesti toiminnan horisonttiin ja viiteyhteyksiin myös muiden välineiden ja niiden käytön kanssa. Borgmanin tulkinnassa tällainen tulisija eroaa kokemuksellisesti nykyaikaisesta keskuslämmityksestä. Tällainen tekninen järjestelmä ei sido yhteen ja liity toiminnan kokonaisuuteen.

Tämä toiminnan kokonaisuus luo merkityksellistä suhdetta maailmaan ja välineisiin. Psykologit ovat nykypäivänä esittäneet huolensa, että potilasjonoja lisäävät yhä enemmän tietokonepelien ja television ääressä aikaansa viettävät lapset ja nuoret. Korostan, että tämä ei tarkoita sitä, että media tuottaa itsessään psyykkisiä ongelmia. Pikemminkin päin vastoin. Koska elämä on vailla mieltä, sitä täytetään erilaisin stimulanttein. Myös media toimii tällaisena riippuvuutta tuottavana välineenä ja keskuslämmityksen tavoin voi irrottaa yhteisestä toiminnasta ja kokemuksellisuudesta. Tämä ei ole kuitenkaan välttämätöntä, sillä mediaa voidaan käyttää myös toisenlaisissa yhteyksissä, joihin mediakasvatuksessa voidaan kannustaa.

Näin ollen olisikin palattava kysymykseen hyvästä elämästä ja merkityksellisyydestä modernissa maailmassa, löydettävä niitä yhteisiä kokemuksellisia, luovia ja maailmaan sitovia tapoja, jotka lisäävät merkityksellisyyttä. Tämä merkityksen paikka on juuri eetos. Kreikkalaisen perinteen mukaan *ethos* on olinpaikka, koti, johon ihminen juurtuu. Se on sitoutuneen ja vastuullisen näkemisen ja kokemisen paikka. Sitoutunut näkeminen kahtaa valmista kuvastoa ja itsen ymmärtämistä osana kuvavirtaa, itsen peilaamista kauniisiin ja rohkeisiin. Tämä on mediakasvatuksen eettinen haaste, kehittää itseyttä tukevia ja elämän merkityksellisyyttä avaavia sosiaalisia, kehollisia ja toiminnallisia valmiuksia, jotka mahdollistavat oman kokemuksen tunnistamisen ja omaehtoisen ilmaisun mediakulttuurisia varantoja hyödyntäen. Samalla aukeaa myös eettinen vastuu katseesta, jolla maailmaa katsomme mediateknologian puristuksessa.

Mediakasvattaja on siis Diogenes Oenoandalaisen perillinen. Moderni *stoa* tarjoaa kodin yhteiselle toiminnalle, merkityksen ja onnellisuuden etsimiselle, keskusteluille hyvän elämän puolesta.

Lähteet

Borgmann, A. 1984. *Technology and the Character of Contemporary Life. A Philosophical Inquiry*. Chicago/London: The University of Chicago Press.

Lehtonen, M. 2003. Samaan virkaan ei voi astua kahdesti: Mediakulttuuri ja muutos. *Tiedotustutkimus* 3/2003, 63-70.

Ahlman mainitsee autonomian totuudellisuuden edellytyksenä¹. Siirtyminen tulosohjaukseen voi olla uhka korkeakoulujärjestelmän autonomialle ja siten myös totuudellisuudelle. Autonomia on lisääntynyt kuitenkin virkojen perustamisen ja lakkauttamisen suhteen, joka tekee rakenteen joustavammaksi. Markoilla tai euroilla mittaaminen on seurausta lakimiesten sijoittumisesta valtiovarainministerieiksi. He ovat varmasti hyviä kirjanpitäjiä, mutta yhteiskunta muuttuu yksiarvoiseksi tällä tavalla. Uusliberalismi on hurmannut poliittiset päätöksentekijät vaikka kansalaiset pitävät kiinni pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan muodoista.

Tulosvastuun yhtenä ilmiönä on nostettu esiin aikaraja- ja tutkintojen suorittamiselle. Tiukka aikavaatimus kasvattaa stressiä entisestään ja toisaalta systeemi tuottaa akateemisia broilereita, jotka eivät ennätä varsinaisen opiskelunsa aikana syventyä kunnolla mihinkään. Korkeakouluja mitataan näillä pro graduilla ja väitöskirjoilla. Tutkinnot on myös hinnoiteltu ja rahat tulevat eräänlaisena bonuksena korkeakoululle.

KOTA -tietokanta on välineenä mitattaessa paremmutta, mutta on noussut esiin epäily kilpailun muuttamisesta päättäjien suosion kalasteluksi. Saadaanko mitta-reilla parempia vai huonompia suorituksia ja tuloksia, on vielä epäselvää. Kritiikki on luonnollisesti ollut monita-hoista kuten aina muutoksien tapahtuessa. Muutosvasta-

rinta lienee jo lauhtunut eivätkä pahimmat pelot ole aina-kaan vielä toteutuneet. Toistaiseksi tulosohjaus on pysy-nyt positiivisesti kannustavana, ei rankaisevana järjestel-mänä.

Ohjauksen valinta institutionaalisen ja ammattikuntai-sen välillä on lähinnä poliittista taiteilua, mutta se ei sai-si olla repivää sähläämistä. Turvallisinta kai olisi riittävä hitaus järjestelmässä tasoittamassa muotioikkuja. Poliitti-nen muoti on aina populistista soopaa ja korkeakoululai-toksen pitäisi pysyä siitä erossa. Tilivelvollisuus yhteis-kunnalle toteutuu ahlmanilaisen totuudellisuuden pohjal-ta. Snellmanilainen sivistysyliopiston ja puhtaan tieteen ihanne säilyttävät arvonsa.

Ulkopuolisen rahoituksen hankkiminen yliopistoille on eettisesti ongelmallinen juuri autonomian säilymisen suhteen. Yhdysvalloissa on käytännössä erilaisia lahjoit-usprofessuureja ja kokonaisia "universityjä" globaalien firmojen omistuksessa. Microsoft ja Ronald McDonald etunenässä. Informaatioteknologian piirissä on myös verkkojärjestelmiin keskittynyt CISCO tarjoamassa omaa opetusmalliaan.

Kova keskinäinen kilpailu rajallisella alueella saa ai-kaan vääristymiä siten, että lähdetään kehittämään ope-tustarjontaa samalta alueelta kuin muutkin ja samanlaisin muodoin. Innovaatio kääntyykin plagioinniksi. Kilpailu ja ulkopuolinen rahoitus saavat aikaan myös kummallise-

na ilmiönä tiedon omistamisen. Yhdysval-lat on oiva esimerkki kaikinpuolisesta pa-tentoinnista ja tekijänoikeuksien loppu-mattomasta suosta. Silloin kun ollaan pa-tentoimassa viljalajikkeen geenejä tai kol-mannessa maailmassa tunnettuja luonnon-lääkkeitä ollaan kovin alhaisella moraalit-asolla. Tiedon pitäisi olla vapaasti saata-villa eikä kymmenien salasanojen ja epä-määräisten dollarimäärien takana. Tieto saa jälleen salatiedon ja valittujen omai-suuden merkityksen.

Muutammat teknokraatit ovat jälleen esittäneet arvioitaan Suomessa tarvittavi-en yliopistojen lukumäärästä. Voisihan to-siaan olla vain yksi yliopisto – hallinnolli-sesti ja säilyttää kaikki nykyiset opinahjut autonomisina osastoina. Tuohon 'yhden ison' vaatimukseen vastaa osaltaan verk-koyliopisto ja eräessä mielessä myös Avoim yliopisto. Avoimessa ei tarvitse edes välittää kepinheiluttajista (eng. shakespeare) vaan saa opiskella omaa tah-tiaan vaikkapa parisataa opintoviikkoa ja kysyä arvoisilta professoreilta: "Mikähän minusta oikein tuli?"

1 Totuudellisuus esiintyy Hegelin pe-rintönä myös Snellmanilla, Clevellä ja Sa-lomaalla.

Rahalla saa ja hevosella pääsee!

Airaksinen, Timo: *Lukion filosofia 1*
Helsinki: Otava 2005. 180 s.

Helsingin yliopiston käytännöllisen filosofian professori Timo Airaksinen on filosofian edustaja ylioppilastutkintolautakunnassa. Hän on toiminut pitkään ylioppilaskirjoituksissa filosofian sensorina ja julkaissut useita lukion filosofian oppikirjoja (ks. JULKI-tietokanta). *Lukion filosofia 1* onkin selvästi uuden sukupolven oppikirja siinä mielessä, että Airaksisen kokemus lukion filosofian parissa näkyy teoksessa monin tavoin. Filosofian kysymykset esitetään harkitun havainnollisesti ja riittävän yksinkertaisesti. Monesti filosofian ongelmat eivät tietenkään ole yksinkertaisia, mutta täytyy muistaa, että lukion filosofian ensimmäinen kurssi on suurelle osalle opiskelijoita ensimmäinen kosketus filosofiaan. Vaikeita älyllisiä tai toiminnallisia ongelmia lähestyttäessä on yleisestikin otettava huomioon ne ymmärryksen edellytykset, jotka ihmisen toimintaa määrittävät. Ajattelen, että lapsille ja nuorille suunnattujen oppikirjojen kirjoittamisen suurimpia haasteita on sen syvälinen ymmärtäminen, mitä voidaan mielekkäästi opettaa ja ennen kaikkea miten ja miksi. Kirjoittajan täytyy siis aidosti osata asettua oppilaitse asemaan. Etenkin filosofian kaltaisen erikoislaatuisen oppiaineen kohdalla saattaa olla hankala hahmottaa sitä, minäkalaisia asioita vallitsevaan yhteiskuntaan sosiaalistuneet nuoret voivat opittavasta asiasta ymmärtää – usein filosofia kun on juuri vallitsevan haastavaa kritiikkiä. Juuri tässä Airaksisen kokemuksesta lienee hyötyä. En osaa silti tarkkaan sanoa, kuinka hyvin hän on kirjansa vaikeuden tai helppouden onnistunut määrittelemään tai kuinka hyvin ymmärrettävissä *Lukion filosofia 1* lukiolaisen mielestä on. Tämän tuomion langettaminen kuulune lukion filosofian opettajille sekä opiskelijoille itselleen.

Filosofian kenttä on Airaksisen teoksessa jaettu selvästi toisistaan erotettaviin kokonaisuuksiin. Kirjan alussa on filosofisten kysymysten luonnetta käsittelevä luku ja tämän jälkeen laajemmat kokonaisuudet, jotka käsittelevät teoreettista ja käytännöllistä filosofiaa. Teoreettinen filosofia on jaettu ensinnäkin todellisuuden luonnetta ja metafysiikkaa ja toiseksi epistemologiaa eli tiedon ja tietämisen ongelmia käsitteleviin osioihin. Käytännöllinen filosofia puolestaan on jaettu yksilön ja yhteiskunnan suhdetta käsittelevään osaan sekä etiikan kysymyksiä pohtivaan osioon. Jaottelu ei ehkä ole ainoa mahdollinen, mutta joka tapauksessa se on selkeä ja toimiva. Toinen asia on se, pitäisikö lukion ensimmäisellä filosofian kurssilla käsitellä filosofia näin laajasti. Kun yhdellä kurssilla pyritään sivuamaan lähes kaikkea filosofian alaan kuuluvaa, yksittäisiä ongelmia ehditään käsitellä häviävän vähän tai ei ollenkaan. Tämä ei kuitenkaan ole kirjoittajan vika: lukion kurssien rakenteet perustuvat opetussuunnitelmiin, joiden määrittämiin raameihin oppikirjojen on asetuttava (ks. Opetushallitus: Lukion opetussuunnitelman perusteet). Airaksisen kirja ei suinkaan ole ainoa laaja lukion filosofian peruskurssin teos. Päinvastoin siinä käsitellään esimerkiksi filosofian historiaa suppeammin kuin monissa muissa samalle kurssille tarkoitetuissa kirjoissa. Joka tapauksessa opetussuunnitelmassa määritelty filosofian ensimmäisen kurssin sisältö on varsin laaja. Vaarana on se, että filosofia jätetään aiheeseen tottumattomalle opiskelijalle liian monitahoinen ja sekava kuva, jota on hankala jäsentää. Olisiko filosofiaa mielekkäämpää lähestyä esimerkiksi juuri filosofisten kysymysten luonnetta pohtivan kurssin kautta, jossa sivuttaisiin soveltuvien osin myös filosofian historiaa?

Kaikesta, mitä Airaksinen kirjassaan esittää, ei tarvitse olla samaa mieltä eikä se ole varmasti tarkoitukseen. Hän esimerkiksi tulkitsee Platonin *Valtiota* nojaten Popperiin: ”Karl Popper

esitti, että Platonin *Valtio* on vaarallinen, epäeettinen ja fasistinen kirja, niin kuin se oikeastaan onkin. Miksi?” (Airaksinen 2005, 132). *Valtiosta*, kuten filosofisista teksteistä yleensäkin, on esitetty toisistaan poikkeavia tulkintoja. Popperista ja Airaksisesta eroavan käsityksen esittää esimerkiksi G.H. von Wright kirjassaan *Ajatus ja julistus* (von Wright 1974, 41). Mutta sokraattisen dialektiikan hengessä erimielisyydet eivät ole pahasta. Kuten Airaksinen itse toteaa, tieto ja totuus voidaan molemmat määritellä monin eri tavoin (Airaksinen 2005, 68–105). Sitä paitsi tasa-arvoinen keskustelu jos mikä edistää filosofian harastusta.

Airaksisen kirja on lukijaystävällinen. Taitto miellyttää ainakin minun silmäni ja kuvitus on onnistunutta. Kirjassa käytetään sekä tunnettuja taideteoksia että ainakin osittain nimenomaan tätä teosta varten tehtyä grafiikkaa. Kuvitusta yhdistää kaikkienensa älyllinen haastavuus tai merkityksellisyys. Erityisesti on syytä mainita Ulla Winterin nokkelat filosofisia kysymyksiä käsittelevät kuvat, jotka sekä auttavat ymmärtämään käsillä olevia probleemeja että antavat ajattelulle uusia virikkeitä.

Lukion oppikirjan ymmärrettävyydellä on tietysti suuri merkitys, mutta paraskaan teos ei ole riittävän hyvä, jos opettaja ei ole tehtävänsä tasalla. Opettajalla on lukiolaisen ymmärtämisen prosessissa avainasema etenkin silloin, kun opiskelija tutustuu filosofian kysymyksiin ensimmäistä kertaa. Opettajaa tarvitaan merkitysten avaajana, ja myös ajattelun laiskuus on aina vaarana, kun käsitellään ongelmia, jotka ovat hankalia ja joihin ei välttämättä edes ole vastausta. Opettajan on siis lukiotasolla riittävästi velvoitettava opiskelijoita pohtimaan teoksen esiin nostamia probleemeja. Vielä on huomattavaa sekin, että mikään yksittäinen näkemys filosofiasta ei ole ainoa ja oikea, ei myöskään Airaksisen esittämä. Opettajan rooli suhteessa oppimateriaaliin voi olla siis myös rakentavan kriittinen. Joka tapauksessa oppimateriaali on opetuksen apuväline, eikä sitä tule varsinkaan filosofiassa ottaa annettuna.

Timo Airaksisen *Lukion filosofia 1* on laadukas ja pitkään kokemukseen lukion filosofian opetuksesta perustuva oppikirja. Se on helposti lähestyttävä mutta silti sisällöltään riittävän painava. Pätevän ja filosofiasta kiinnostuneen opettajan käsissä se on varmasti paikkansa täyttävä teos.

Tapio Nykänen
tanykane@ulapland.fi

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Airaksinen, Timo (2005): *Lukion filosofia 1*. Helsinki: Otava.
von Wright, Georg Henrik (1974): *Ajatus ja julistus*. Helsinki: WSOY.

MUUT LÄHTEET

Helsingin yliopiston JULKI-julkaisutietokanta. (<http://www.helsinki.fi/helka/julki.html>). Käyty 17.5.2005.

Opetushallitus: Nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2003. (http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/lops_uusi.pdf). Käyty 18.5.2005.

KERÄÄ SUORITUSMERKINTÖJÄ

AGONiin kirjoittaminen voi hyödyttää myös opintojasi. Voit muokata erilaisia seminaaritekstejäsi artikkelimuotoon. Voit kirjoittaa kirja-arvosteluja/-esittelyjä ym. filosofiaan liittyvää. Voit saada suoritusmerkintöjä opintokirjaasi (sovittava erikseen opettajan kanssa).

Keskustelutilaisuudetkin hyödyttävät opintojasi. Alustuspuheenvuoro voi oikeuttaa suoritusmerkintään oppiaineesta riippuen. Esseen kirjoittaminen alustusaiheesta voi oikeuttaa suoritusmerkintään. (sovittava erikseen opettajan kanssa).

Omistamisesta olemiseen

Kuvat: Suomen Uimaliiton arkisto

Jos urheilu on terveellistä samalla tavoin kuin syöminen, katseltava urheilu on terveyden mystifikointia. (...) Mutta tämä toiseen potenssiin korotettu urheilu (joka jo pyörittää keinotteluja ja markkinoita, pörssējä ja kauppoja, myyntiä ja pakollista kulutusta) synnyttää kolmanteen potenssiin korotetun urheilun, joka on nähdyn urheilun diskurssi. Tämä diskurssi kuuluu ensisijaisesti urheilulehdistölle mutta synnyttää vuorostaan urheilulehdistöä käsittelevän diskurssin ja siis urheilun korotettuna potenssiin n. Urheilulehdistöä käsittelevä diskurssi on diskurssia diskurssista, joka käsittelee muiden urheilun näkemistä diskurssina. (Eco 1985, 204-205.)

Urheilu on melkoinen veitikka, se kun tuppaa karkaamaan kaikkia määrittelyjä. Ja silti, jokainen tuntuu tietävän, mitä urheilu on. Tästä kaikesta edellä oleva Umberto Econ luonnehdinta urheilusta kielii oivasti. Econ jäljillä tämä kirjoitukseni sijoittuu suorastaan n+1 potenssiin: väitän, että urheilu (vain) **on. Enkä edes määrittele sitä, sillä en omista urheilua enkä ryhdy määräämään, että millainen urheilu on. Riittää, että se on totta jokaiselle joka niin haluaa.**

Rakkaus urheiluun rulez

Minulle urheilu on totta erityisenä maailmaan osallistumisena. Jos määrittelin urheilun vaikka tarkkarajaiseksi yhteiskunnalliseksi ilmiöksi, jähmettäisin sen vakuumiksi, varastoksi, josta noukkisin sen aina välineenä esille tarpeen mukaan. Silloin urheilu merkitsisi samaa kuin (jonkin) omistaminen. Mutta kun tarkastelen urheilua osana maailmaa, se näyttäytyykin vuorovaikutuksellisenä, jonakin sellaisena, joka elää yhteydestään. En minä halua yksityisessä irrallisuudessa vaeltaa, vaan juuri maailman kanssa kommunikoiden. Urheilu on oleminen. Urheilu on.

Erinomaisesti urheilun olla / oleminen -ulottuvuutta on luonnehtinut se teologi, joka vastasi kysymykseen ”mitä on onnellisuus?” seuraavasti: ”Ei onnellisuutta tarvitse selittää. Riittää kun katsoo pallolla leikkivää lasta.” Mutta kuka tuolloin on onnellinen? Katselijako, joka kuvittelee onnellisuuden mielessään, vai pallolla leikkijä, jonka ruumis antaa hänelle mitan, paikan, jossa maailma ilmenee hyvin konkreettisesti. Kehotankin lukijaa ryhtymään: ota pallo, pelaa sillä ja ihmettele miten maailma vastaa sinun ruumiillesi.

Vielä varoitan lukijaa tulevasta, sillä tämä teksti on syntynyt rakkaudesta urheiluun -asenteesta. Se ei tarkoita sokeaa idealismia, vaikka tarvitaan niitäkin, joilla vielä on (edes) unelmia, vaan pikemmin kaivan urheilun juuria. Niinpä en syytä esimerkiksi urheiluun pesiytyneestä dopingista yksioikoisesti markkinavoimia. Pidän dopingiin suurempana syyllisenä urheiluun itseensä sisään rakennettua mahdottomuutta jatkuvasta itsensä ylittämisestä. Sen sijaan, että urheilu tulisi toimeen edes itsensä kanssa. Tästä itsensä ylittämisen ja ikuisen tulevaisuudessa elämi-

sen pyynnöstä on syntynyt mm. nykyaikaisen länsimaisen urheilun kielioppi ”olympismi”. Uhittelen kirjoituskellani tällaiselle kielelle ja teen avauksia sellaiseen urheilun kokemiseen, johon minua ohjaavat mm. Epikuros, Aleksander Baumgarten ja Immanuel Kant ymmärtämällä kauneuden kokemisen mielihyvää tuottavana aistimuksena. Rakkaudesta urheiluun -asenteeni pohjaakin kreikan kielen sanalle ”aisthetikos” (havaitsemiseen liittyvä), joka on silti enemmän kuin aistihavaintoa, ennen muuta tarkastelun tajua.

Uskallanko tunnustautua suorastaan urheilufaniksi? Fanilla on aikoinaan 1800-luvulla Englannissa alettu ilmentää urheilujoukkueen kannattajaa. Kantasanana oli ”fanaticus”, palavasti haltioitunut, jumalallisen inspiraation vallassa oleva henkilö, jolloin henkilö yhdistettiin myös kielteises-sävytteiseen dionyysisestä kultista innostuneeseen henkilöön. Vähitellen termi laajeni ohi kattamaan liiallisen innostuneisuuden. Eduardo Galeano puolestaan luonnehtii metamorfoosia faniudesta fanaattisuuteen matkana mielihyvistä pakkoon. Niin tai näin, fanina, urheilun fanina, altistan itseni kritiikille, vallankin auktorisoitujen toimijoiden taholta. Mutta olkoon niin, tämä kirjoitus on syntynyt urheilun sisäpuolisen näkökulmasta, jota silti tarkastelen ulkopuolelta. En suostu urheilun kuluttajaksi, vaan jo pienelläkin liikkeellä pikemmin tuotan jotain urheilussa, tai tämän kirjoituksen kontekstissa: olen osa urheilua, olen siis urheilu.

Rakkaudesta urheiluun -asenteella annan oikeuden tunteiluun, ja se kattaa paljon muutakin kuin yksilön psykologian, nimittäin vallan ja sen kuka merkityksellistää ja mitä urheilussa. Eikä silloin – tunteiden vallassa – puhuta enää mistään vähätellen feminiinisestä, vaan todella ekstreemistä. Tunteet eivät kuulu vain feminiiniseen alueeseen, vaikka tunteiden esittäminen on jopa urheilussa ollut toisille sallitumpaa kuin toisille. Sillä... vaan kun kas sitten kävikään, kun jouduttiin tunteiden valtaan.

Uimahyp-
pääjä Joonas
Puhakka, tuore-
reikko MM-
nelonen met-
rin ponnah-
duslaudalta,
tietää mitä on
urheilun este-
tiikka. Siihen
ei riitä pelkkä
ulkoisesti kau-
niilta näyttävä
suoritus.

Urheilun hulluilla päivillä

Se, että pyrkii pakoon urheilun yhtä paikoilleen jähmettynyttä määritelmää, ei poista sitä, etteikö urheilua kaiken aikaa altisteta erilaisille käsittekkämmille. Hyvin usein rajaa vedetään urheilun ja liikunnan välille, jolloin erottelijana käytetään voiton käsitettä. Urheilua arvioidaisiin tapahtuman ja tuloksen perusteella, eron ja samuuden. Liikunta, tuo jotenkin kliinisen hoidon termi, jäisi voittamisen ulottumattomiin. Olkoon näin, mutta aina tullaan rajamaille, ja miten silloin suhtautua: kuuluvatko snoukkailu, skeittailu, parcour, boulderointi, sauvakävely jne. urheiluun? Nehän ja niiden harrastajat vain ovat – johan sen näkee päältäkin, eikö. Lököpöksyjä ja tulipukuja, pah!

Toinen suosittu raja vedetään olympismin, tuon voittamisen veljeksensä avulla. Olympismi perustuessaan ”nopeammin, korkeammin, voimakkaammin” -iskulauseelle raahaa mukanaan paitsi nykyaikaisen urheilun historiaa myös antiikin aatetta. Silloin arviointi perustuu pitkälle heteronormatiivisuudelle. Mitäksi asetetaan maskuliinisuus, jolle feminiininen alistetaan. Urheilua kun tavataan pitää maskuliinisuuden – tässä: voima, uho, toiseuden pelko, väkivaltakin – viimeisenä pyhättönä, paikkana, jossa feminiininen ilmaisee uhka. Olkoon myös näin, mutta rajamaa hämöttää silloinkin: miksi esimerkiksi muodostelmaluistelun sääntöjä rukataan kaiken aikaa yhä enemmän yhä vaarallisempia voimaosioita salliviksi? Muodostelmaluistelulla hyvin yhteisöllisyyttä painottavana ja sitä hengittävänä oli aito mahdollisuus haastaa urheilu, mutta se antautuikin sille. Maailmaan osallistuminen sijasta muodostelmaluistelu pyrkii nykyään sen haltuun ottamiseen, olemisesta omistamiseen.

Suurin urheilun määrittelijä tässä ajassa lienee media. Urheiluna pidetään sitä, mikä medioihin yltää, ns. mediaurheilua. Tällöin ei kuitenkaan huomata, ettei media ole mikään ihmisen ulkopuolinen voima, vaan tila, jossa asioita, ilmiöitä, tapahtumia, yhdessä tehdään, arvioidaan, mitataan, symbolisoidaan, merkityksellistetään. Median mittatikkuna urheilun kelvollisuudelle käytetään kaikkivoipaa viihdettä. On jo kulunut fraasi puhua urheilusta erityisenä urheiluviihteenä, mutta kuitenkin aina niin, ettei viitsitä tarkemmin käsitteellistää viihdettä. Kuulemma urheiluviihde on jännittävää, vauhdikasta, uhkarohkeaa. Saattaapa olla, mutta kenen silmässä ja kenen ruumiissa? Urheilu, tuo saippuaopperoiden Tonava, taipuisi oivallisesti draamaksi, jolle median kielioppi perustuu. Kohdallisimmista viime aikojen esimerkistä käy Tommi Evilä, santanisti taivaan lahjana. Hän jos kuka esittää oivallisesti mediaurheilua. Eri asia tosin on, huomaako kukaan ihmetellä, että mikä (media)urheilu? Evilä ehken, mutta jospa hän ihmettelee liian yksin. Mediaurheilussa olemisesta on siirrytty markkinoiden omistukseen.

Mediaurheilusta on vain pieni sivuaskel urheilun näkyvimpään rajankäyntiin, penkkiurheiluun urheilun määrittäjänä. Urheilua on tavattu tulkita diskurssina, jossa jaetaan paikkoja eri toimijoille urheilijoista tuomareiden, seuratoimitsijoiden kautta lopulta katselijoihin. Nyt diskurssi tuntuu kääntyneen suorastaan nurinperin. Katsojat näyttävät varastavan paikan jopa urheilijoilta. Kun MM-katsomoissa nähdään sinivalkoisia pelleperuukkeja

päässä, erivärisiä maalattuja pienoislippuja poskilla, monenkokoisia muoviesineitä käden jatkeena, siitä on jo penkkiurheilukin kaukana. Puhutaan erityisestä spektakkeliyhteiskunnasta, jossa presentaatio korvautuu representaatilla. Urheilu esineellistyy katsomourheiluksi, jossa katsotaan urheilua kuvana, ei niinkään urheilusta itsestään vaan pikemmin meistä. Tätä valaisee urheilun ymmärtäminen martinbuberilaisittain ”Se”-kohteena ”Sinä”-suhteen sijasta. Kun urheilu on ”Se”, se on objektiivoin ja abstrahoitu ulottumattomiin, sen sijaan, että ”Sinänä” siihen kuuluisi aina ”Toinen” ja tämä ”Toinen” nimenomaisesti ensisijaisena ”Toisena”: vasta minän ulkopuolinen tekee myös minut ja tämä ulkopuolinen siirtyy silloin samalla taianomaisesti osaksi minua sisäpuoliseksi. Tällaisessa urheilukatsomossa jokainen on toisessa eikä omista tuossa maagisessa hetkessä mitään.

Katsomo, väki, valta

Onko pohdintani urheilusta puhetta tuuleen, kun vältän sen kaikenlaista esineellistämistä? Jopa Helsingin Sanomien jälkiartikkelissa (11.2.2005: Urheilu tarvitsee suurta yleisöä) todetaan, kuinka ilman sponsoreita ja mainostajia ei enää olisi urheilua. Paitsi, että tällainen näkökulma – todella; okulasentrinen näkökulma – kaventaa urheilun ahtaalle, se uhrataan täysin markkinavoimille. Samasta kirjoittaa tavallaan myös Jukka Kempainen (Helsingin Sanomat 18.8.2005: Urheilijoilta viety tekijänoikeudet) ihmetellessään missä on urheilijoiden tekijänoikeudet suorituksiinsa. Kirjoittaja penää Evilän oikeutta ponnistukseensa. Haloo siellä, tästäkö vain on kyse: kun Evilä hyppää Helsingin MM-stadionilla hyväksyttävissä oloissa SE:n 818 cm, kaikki kulminoituisi tuohon maagiseen ponnistukseen. Tällä logiikalla pitäisi hinnoitella MM-pronssiin päätyneessä hypyissä myös Mondo-alusta, ilmalento, alastulo, mittamiehet, varusteet, valmennus, Evilän letti, kilpakumppanit... ja ai niin, olinhan siellä minäkin. Ostamalla pääsylipun en suinkaan luopunut oikeudestani urheilun sähköiseen, vaan suorastaan päinvastoin. Kukaties juuri siksi, että siellä sateisilla lehtereillä olimme myös me urheilua hengittämässä, Eviläkin oli. Asiat eivät totisesti ole liian yksinkertaisia.

Kempaisen sinänsä tekijänoikeuksien kannalta pohdittu esitys osoittaa juuriin menevästi sen, mihin urheilu on edennyt. Se on kuin häntäänsä jahtaava koira. Kafka varmaan sanoisi kyseen olevan rikostaan hakevasta rangaistuksesta. Otetaan esimerkki urheiluviihteen toisesta ääripäästä. Urheilu väkivaltaistuu kaiken aikaa ja paljon vaivihkaa. Viime talven urheilukeskustelua leimasi jääkiekkoilun väkivaltaistuminen, jota hämmästyttävän voimallisesti oikeutettiin juuri urheiluviihteenä. Jäi kuitenkin huomaamatta, että urheiluväkivallan pitäisi erottaa väkivallasta se, että urheilua kontrolloidaan yhdessä hyväksytyin säännöin, toisin kuin väkivaltaa yleisesti luonnehtii se, ettei se ole säännöin kontrolloitua. Tässä katsannossa esimerkiksi nyrkkeily ei kuulu väkivaltaan, sillä se on säännöin sovittua, kun taas jääkiekkoilun sääntöjen kieltämät tappelut täyttävät väkivallan kriteerit.

Olisi helppo kohdistaa soimaava sormensa urheilun siihen määrittelyyn, johon media ja katsomourheilu antavat reunaehdot: hei, meitä viihdytetään. Urheilu, Suomessa suuria joukkoja koskettava ilmiö, toimisi silloin kuin keittiön ovena väkivallan kulttuuriselle kuvastolle.

WEB-versio

Vaikka urheilu olisikin vähemmän väkivaltainen, silti väkivallan performointi urheilussa ja urheiluna, tekee väkivallasta jos ei suorastaan oikeutettua, itsestään selvää kuitenkin. Urheilu sinänsä ei tee kenestäkään väkivaltaista, mutta se juurruttaa väkivallan kuvastonsa myötä yhä laajemmalle. Väkivalta arkistuu ja mikä uhkaavinta, erityisenä urheiluviihteenä.

Entä jos urheiluun suhtautuisi katsomisen sijaan, olipa niin tekijä kuin kokija, olemisena? Jos haluaa lopettaa väkivallan, siitä ei pääse eroon kuin väkivallalla, väkivallan noidankehä vain jatkaisi pyörimistään. Jos väkivalta, vaikka urheiluviihteenä, perustaa alistamiseen ja väkivallan kuvastoon representaationa, estetiikka korostaisi urheiluviihteenä urheilua aistimellisuuden läsnäolona. Kun väkivaltaa tuotteistetaan urheilussa, silloin siihen liittyy simulointi: väkivalta ikään kuin kytketään päälle ja sitä voi tarkkailla etäältä. Väkivaltaa yritetään tällöinkin estetisoida, mutta speaktaakkeliyhteiskunnan toimintatavoilla. Koska urheilussa on kuitenkin säännöt ja normit, väkivaltaisesta urheilusta nauttiminen ei ohjaisi ihmisiä moraalisesti vaikeiden valintojen eteen, so. vastuuseen teoistaan, jopa katsojana urheiluväkivaltaa seuraamassa, ja saati sitten itse urheilijana. Siksi haenkin ratkaisua toisaalta. Miten käy urheilulta estetiikka, ei urheilukulttuurin kuvastona vaan moniaistimellisuutena?

Estetiikka jarruksi urheilulle

Ei estetiikka ole lainkaan vieras ilmiö urheilussa. Jännittyneinä voimme esimerkiksi nyt odotella, kun NHL-jääkiekkosarja taas vuoden lakkotalven jälkeen käynnistyy, minkä värisiä kaukaloita ja viivoja jäällä nähdään tai minkä mallisiksi maalikehikot muotoillaan. Mm. Buffalo Sabresin seura-aktiivit huolestuneina yleisökadosta ovat ideoineet ulkoisesti näyttävämpiä vempelitä NHL-jäille. Mielikuvituksellisin lienee reunoiltaan kurvikas maalikehikko.

Usein tavataan keskustella siitä, onko urheilu esteettisimmillään jopa taidetta, mutta silloin ei havaita sitä, että urheilua kahlehtivat säännöt toisin kuin taidetta. ”Taiteellisimmankin” urheilusuorituksen pitää sisältää sääntöjen määräämät osiot, olivatpa ne sitten eri liikesarjojen vaikeusasteita, lankulta ponnistamisia, säädyllyisiä kilpailupukuja... Mutta, estetiikka ei ole taiteen yksinoikeus. Kauneus esteettisenä elementtinä on kaikille. Ateenan olympialaisissa elokuussa 2004 moni haltioitui pariuiimahypyistä. Eikä ihme, sen parissa ehti: kun varsinaiset uimahypyt esittäytyivät yhä vaikeampina katsojan silmille niin että hyppääjä oli jo sukeltanut veteen ennen kuin katsoja ylti edes ensimmäiseen kyseisen hypyn volttiin mukaan, parikilpailussa saattoi suorastaan hengittää yhtä tahtia hyppääjien kanssa. Kokemuksesta syntyi yksi ja ykseys. Lisää tällaista tuotteistamista! Ihmisen mittaista, siis olemista.

Entäpä jos estetiikasta olisi jarruksi (Juhani Sarsilaa osin lainaten) urheilulle, niin, että sen mukana ehtisi. Kun urheilu rangaistuksena hakee rikostaan tai jahtaa koirana häntäänsä, se vain polkeentuu kiireessään yhä syvemmälle sille kuululle harmaalle alueelle. Estetiikka sitä vastoin pakottaisi ottamaan huomioon niin ruumiillisuuden, eettisyyden kuin esteettisyyden, ne olisivat kaikki saman asian eri puolia. Ruumiillisuus viittaa urheilun kokemiseen subjektiivisena, mutta maailmassa muiden kanssa,

olemuksellisenä taipumuksena liikkumiseen ruumiin ajattelun avulla. Estetiikka pitää asiat ja tunteet yhdessä. Jos kohdistan mielenkiintoni vain tuloksiin, irrotan urheilun yhteydestään, en huomaa tulosten perustaa.

On eri asia kertoa, kuinka lentopallo-ottelu päättyi 3-0 sen sijaan että kertoisi samaisen ottelun päättyneen 3-0 (28-26, 27-25, 30-28). Pelkkä tily ilmoitus ottelun päätymisestä erin 3-0 jättäisi tyhjän olon ja ehkä käsityksen epätasaisesta ottelusta. Tiukat eräluvut sitä vastoin toisivat ottelun suorastaan iholle: ottelu saattoi olla kaikkea muuta kuin epätasainen, toinen joukkueista aloitti ehkä kirimisensä vasta erien ollessa jo pitkällä, tai siten toinen joukkue puolestaan herpaantui erävoiton näyttäessä varmalta... Tällainen kamppailu on hieno ja kauneudessaan mittaamaton; pelin laatu korostuu liian tylyn ja suuresti informaatiota typistävän yksioikoisen lopputuloksen ilmauksen sijaan. Urheilu on paljon enemmän kuin mikään numeroitu voittotulos, joka ilmentää urheilua vain eräänlaisena numeroabstraktiona, joka itse asiassa kiinnittää huomion nykyhetkestä jonnekin toisaalle. Esimerkkini valossa yksinkertaistava voittotulos kaventaa urheilun.

Kun urheilun estetiikkaan liittyy ruumiillisuuden ja eettisyyden, ei olla koskaan yksin eikä koskaan valtasuhteessa toiseen. Ajatellaan vaikka huikeita kaksinkamppailuja, joko yksilöiden tai joukkueiden kesken. Jopa nyrkkeilyyn saa silloin ulotettua estetiikkaa - niin absurdiilta kuin tämä saattaakin kuulostaa. Muhammad Ali kohdistaa MM-titteliottelussa Zaireessa 1974 iskunsa George Foremaniin, joka pehmeästi väistää Alin tarkoin mitoitettua suoraa. Ali ei olisi hän ilman Foremania, vaan heidän välisyytensä, vuorovaikutuksensa ja yhteisöllisyytensä tekee kokonaisuuden. Paradoksaalista tai ei, Alin ja Foremanin välinen kaksinkamppailu korostaa samanlaisuutta, toiminnan muotoa ja arvoja pikemmin kuin mittamiseen perustuvaa vertailua. Emmekä saa unohtaa kaikkea sitä, mikä edeltää viimeistä iskua.

Kun urheilu on, silloin osallistutaan maailmaan. Uimahyppääjä, MM-uinneissa heinäkuussa Kanadan Montrealissa kaksi kultaa voittanut Alexandre Despatie jos kuka osallistuu tähän kaikkeen aikamoisessa välitilassa.

En voi kiistää, enkä yritäkään, etteikö voittaminen tai kamppailu kuuluisi urheiluun. Mutta kyseenalaistan sen, että mikä tai minkälainen voitto ja kamppailu. Voin suhtautua voittoon välineellisesti viimeisenä tuomiona, joka lopettaa kamppailun tai sitten ymmärrän voiton tuota ottelua kunnioittavana sujumisen merkinä. Silloin voitto ei päättää kamppailua vaan kertoo sen. Tässä on huima ero.

Osaisimmeko suhtautua nykyisessä mediakulttuurin ajassa, jolloin yhä enemmän mediavälitteisesti neuvotellaan ja kiistellään merkityksistä ja symboleista, urheiluun kuin leikkiin? Jos osaisimme, silloin urheilun olemisen- ulottuvuus korostuu, esineellistävän omistamisen sijaan, jota markkinatalouden logiikka vaatii. Eikä markkinatalouskaan toimi taikasauvana, ei ole kehitelty vielä sellaista välinettä, jolla urheiluun saataisiin istutettua markkinoiden vaatimat rytmi, jännitys, keskinäinen tasapaino jne. Aina joku voi harhauttaa pallolla niin, ettei tätä ole pystytty ennakolta asettamaan. Juuri tällaisissa harhautuksissa jms. kumpuaakin urheilun estetiikka; kun antaudutaan urheilulle.

Leikissä piilee jotain tällaista. Leikki itsessään on hyödytön, se vain on ja kun se lakkaa, se lakkaa. Urheiluunkin voi asennoitua näin. Jopa urheilun todellisesta "hard-core"-genrestä urheilujournalismista puhutaan journalismin "leluosastona", paikkana jossa iloitaan ja... myös itketään. Leikki kuitenkin itsessään on äärimmäisen vakava. Pahinta mitä leikkijälle voikin sanoa, että "se oli vain leikkiä". Eikä sovi urheilijallekaan sanoa, että "se on vain urheilua" tai että "urheilu on vain maailman tärkein sivuseikka". Jos urheilu ymmärretään elämän esteettisenä ulottuvuutena, se merkitsee maailmassa olemista ja siihen suhtautumista, jotain joka osallistuu elämän luomiseen. Kun elämä on, siitä nautitaan. Ehdotta. Jo Friedrich Schiller ja Immanuel Kant ovat puhuneet leikin merkityksestä ihmisyydelle. Johan Huizinga puolestaan vertaa urheiluakin leikkiin. Leikin asettuessa hyödyllisyyden ulkopuolelle se ei kumarru muillekaan muiden asettamille arvoille. Tämän tunteminen edellyttää itse kultakin urheilulle, siis leikille, antautumista.

Esimerkki yleisurheilun MM-kisoista Helsingissä valaiskoon. Norjalainen keihäänheittäjä, lopulta toiseksi sijoittunut Andreas Thorkildsen osoittautui MM-finaalissa todelliseksi leikkijäksi. Tv:stä ainakin välittyi tunne norjalaisen suhtautumisesta urheiluun: se on yhtä vakavaa kuin leikki ja niin kauan kuin kisa kesti, Thorkildsen ylläpiti sateisella kentällä tätä leikinomaista tunnelmaa. Huomasitteko? Suomalainen Tero Pitkämäki sitä vastoin jo saapui jotenkin virkamiesmäisesti kentälle, jopa veti urheiluvarusteitaan sellaisessa perässä raahattavassa rullilla pönöttävässä matkalaukussa.

Niin. Kun jossain vaiheessa tätä kirjoitusta houkuttelin lukijaa pelaamaan pallolla, nyt pyydän hieman lisää. Kun olet pelannut pallolla, oli se sitten olemista tai omistamista, leikkiä tai peliä, kirjoita siitä sitten juttu. Mutta muista, kuinka urheilu *on*.

Elina Sund

Kanssani liikkuvat:

Taustamateriaali:

- Bale, J. & Philo, C. (toim.). 1998. Body Cultures. Essays on sport, space and identity. London and New York: Routledge.
- Debord, Guy. 2005. Speaktaakkelin yhteiskunta. Suom. T. Uschanov. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Summa.
- Eco, U. 1985 Matka arkipäivän epätodellisuuteen. Suom. A. Buffa. Porvoo: WSOY.
- Galeano, E. 2000. Jalkapallo valossa ja varjossa. Suom. J. Koskelainen. Helsinki: Kustannusyhtiö Nemo.
- Golden, M. 1998. Sport and Society in Ancient Greece. Cambridge: Cambridge University Press.
- Heinonen, Harri. 2004. Hulluna urheilusta. Penkkiurheilu ja fanius tutkimuskohteena. Teoksessa, K. Ilmanen, (toim.) Pelit ja kentät. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 231-247.
- Huizinga, J. 1984. Leikkivä ihminen, yritys kulttuurin leikkiaineuksen määrittelemiseksi. Suom. S. Salomaa. Kolmas painos. WSOY: Juva.
- Ilmanen, K. (toim.). 2004. Pelit ja kentät. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Jokinen, A. 2000. Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri. Tampere: Tampere University Press.
- Koski, S., Rissanen, M. & Tahvanainen, J. 2004. Antiikin urheilu. Olympian kentiltä Rooman areenoille. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Nikunen, K. 2003. Soturiprinsessan matkassa. Televisiosarja Xena ja faniuden merkitykset. Teoksessa U. Kovala & T. Saresma, (toim.) Kulttikirja. Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä. Helsinki: Suomalaisuuden Kirjallisuuden Seura, 112-140.
- Veivo, H. & Huttunen, T. 1999. Semiotiikka. Merkeistä mieleen ja kulttuuriin. Helsinki: Edita.
- Virtapohja, K. 1998. Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Suulliset lähteet:

- Huhtinen, A.-M. 2004. Sodan filosofia ja aatehistoria. Lapin yliopisto 15.-16.10.2004 ja 12.-13.11.2004. Rovaniemi.
- Jokinen, A. 2005. Kriittisen miestutkimuksen kurssi. Lapin yliopisto 18.-20.4.2005. Rovaniemi.

Lehdet:

- Aaltonen, P. 2005. Tappelu kuuluu jääkiekkoon. Helsingin Sanomat. 26.3.2005. s. B1. Urheilu.
- Helsingin Sanomat. 2005. Urheilu tarvitsee suurta yleisöä. Jälkiartikkeli (ei ilmoitettu kirjoittajaa). 11.2.2005. s. A4.
- Hietala, V. 2005. Haastattelu (ei tekijää). Ilta-Sanomat 10.6.2005. s. 51.
- Holvas, J. 2001. Miten kilpailu eroaa pelistä ja leikistä? Helsingin Sanomat. Talous. s. E2. 26.8.2001
- Kemppinen, J. 2005. Urheilijoilta viety tekijänoikeudet. Helsingin Sanomat 18.8.2005. s. D7. Urheilu.
- Siivonen, R. 2005. Parhaat pelaavat. Helsingin Sanomat. Sunnuntai 8.5.2005. s. D1 ja D2.
- Vuorinen, J. 2005. Estetiikka ja aistiminen. Synteesi. 23. vuosikerta. Suomen taidekasvatuksen tutkimuseura, Suomen semiotiikan seura, Suomen estetiikan seura. 3/2004: 46-51.
- Gary Whanelin haastattelu. 2005. Urheilu – tosi-tv:n pioneeri. Helsingin Sanomat, Nyt-liite. 4.2-10.2.-2005. s. 43.

Sekä:

- Aikuisuimahyppääjäkumppanit Marjan valmennuksessa kesällä 2005.

REETORIN KUULUSTELU

TENTISSÄ: PETRI KOIKKALAINEN

1) Olet valtio-opin lehtori Lapin yliopistossa ja myös Pohjoisen filosofiyhdistys AGONin hallituksen jäsen. Miksi filosofin olisi hyvä hallita valtio-oppia ja valtiotieteilijän filosofiaa?

Valtio-oppi on filosofille kiinnostavaa siksi, että valtio-oppi ja politiikka konkretisoivat niitä jokaiselle ajalle ominaisia ajattelumalleja ja toiveita ja pelkoja, joihin ainakin käytännöllinen filosofia suurelta osin kytkeytyy. Ihmisten väliset poliittiset suhteet ovat myös merkittävä filosofisten ongelmien lähde. Filosofia on suurelta osin itseisarvoista, mutta kieltämättä sillä voi olla myös välinearvoa esimerkiksi valtiotieteilijälle. Jossain vaiheessa luin filosofiaa osittain sen takia, että en halunnut, että minua pystytettäisiin hämäämään vaikeaselkoisilla käsitteillä. Filosofiaa opiskelleet erityistieteilijät suhtautuvat metodologisiin ja tieteenteoreettisiin kysymyksiin usein muita rennommin ja suhteellisuudentajuisemmin. Voi olla, että se kehittää muunkinlaista yleistä tieteellistä suhteellisuudentajua ja arvostelukykä, mutta tässä ei kannata olla liian itsevarma. Lisäksi filosofia voi jollain yleisellä tasolla kuvata sitä historiallisesti välittyneitä ajattelun horisonttia, josta politiikka tarjoaa sovelluksia ja erityistapauksia.

2) Mitä muuta pitäisi hallita?

Näitä asioita harrastavan kannattaisi olla kiinnostunut oikeastaan kaikista elämän alueista, koska ihmiset voivat poliittisesti merkittävällä tavalla ilmaista kiintymyksensä tai vastenmielisyytensä melkein mihin tahansa asiaan. Tätä ohjetta on kai mahdotonta noudattaa kunnolla, mutta voi sen silti esittää. Kirjoitustyössä pitäisi jaksaa muistaa, että ajatuksen sisältö ja sen ilmaisutapa eivät ole eri asioita, vaan sama asia eri puolilta nähtynä. Siksi myös herpaantumiset koskevat aina kumpaakin puolta. Shakespearen sanoin ”on sanahämy aivohämyn tuote”. Sekin on ajatus, joka on helpompi lausua kuin ottaa vakavasti.

3) Mitä yleisurheilun MM-kisaviitonen, moukarinheittäjä Olli-Pekka Karjalainen hyötyy urheilijana valtio-opin opiskelusta? (Karjalainen tunnetaan siitäkin, että hän opiskelee juuri valtio-oppia pääaineenaan Helsingin yliopistossa.)

Olen aivan varma, että hän löytää näiden kahden asian väliltä sellaisia kosketuspintoja, joiden ymmärtämiseksi pitäisi itse olla huippu-urheilija. Mutta arvaamalla voisi lähteä liikkeelle siitä, että sekä huippu-urheilussa että politiikassa on kyse voittamisesta, häviämisestä, kansansuosioista ja nykyään yhä enemmän myös imagosta. Itse asiassa Karjalainen voisi valottaa asiaa meille muille ja verrata gradussaan nykyaikaista huippu-urheilua ja huippupolitiikkaa. Molemmat ovat julkisia ammatteja, joissa pitää pärjätä suuren yleisön edessä ja lisäksi vielä oman porukan sisäisissä kamppailuissa. Molempiin liittyy korostettuja moraalisen toiminnan vaatimuksia sekä väitteitä epärehellisyydestä.

4) Miksi yhä useampaa asiaa tai ilmiötä sanotaan nykyään poliitikaksi tai poliittiseksi?

Politiikan muuttuneesta luonteesta on puhuttu vaikka kuinka paljon, mutta itse tiivistäisin selityksen kahteen asiaan. Ensimmäinen on ideologisen politiikan kriisi jo 1960-luvulta alkaen, mutta viimeistään vuoden 1989 jälkeen. Kun politiikka ei enää tarkoita kannanilmaisuja suurten maailmankatsomusten puolesta, on huomio kiinnittynyt myös moniin ”pienempiin” asioihin. Toinen selitys on se, että ihmisillä on nykyään mahdollisuus moniin yksilöllisiin valintoihin, vallitsevan järjestelmän puitteissa tietenkin. Niihin liitetään erilaisia kulttuurisia merkityksiä, joista monien voidaan ajatella osoittavan kantoja suhteessa siihen, miten ihmisten tulisi elää tai kuka on ansainnut mitään kohtelua. Esimerkiksi tasa-arvoon, monikulttuurisuuteen, asumiseen tai lastenhoitoon liittyvissä kysymyksissä tällaista ruohonjuuri- ja korkeammankin tason mielipidepolitiikkaa tehdään jatkuvasti ja kaikkialla. Äärimmilleen vietyinä ”kaiken politisoiminen” voi tietysti johtaa käsitteelliseen inflaatioon.

5) Mikä sitten on enää ”oikeasti” politiikkaa?

Kaikki edellä luetteleman on oikeasti politiikkaa, mutta on silti oikeutettua kysyä, mitkä asiat ovat kaikkein merkittävimpiä suhteessa suuriin poliittisiin tai yhteiskunnallisiin kysymyksiin. On tapana sanoa, että politiikka on muuttunut hallinnolliseksi ja manageriaaliseksi ja että esimerkiksi puolueohjelmista ei voida enää lukea suuria linjaroja. Tämä on totta ja uskon, että tilanne jatkuu samanlaisena vielä pitkään. Siksi on tärkeää ymmärtää, että myös manageriaalinen politiikka – esimerkiksi nykyisen hallituksen talous-, koulutus- ja sosiaalipoliittiset ohjelmat – on ”oikeaa” politiikkaa eikä pelkkää hallintoa. Ohjelmien taustaoletukset ja todellisuuskäsitykset olisi purettava osiin, jotta niiden poliittinen merkitys ja mahdolliset seuraukset tulisivat paremmin selviksi. Poliittikka on vallankäyttöä ja valtaa käytetään nyt aivan varmasti yhtä paljon kuin ennenkin. Hankaluus piilee siinä, että ”uuden politiikan” ymmärtäminen vaatii hienosyisempää tai ainakin erilaista poliittista lukutaitoa kuin perinteisen puoluepolitiikan.

6) Olet aika velho, sillä väitöskirjassasi kurkistit kuoleman tuolle puolen, kun tutkit poliittisen filosofian kuolemaa ja sen elvyttämistä. Miten tämä kokemus muutti sinua tai vaikutti sinuun?

Tutkimukseni keskeinen teema tosiaan oli 1950-luvulla usein esitetty väite poliittisen filosofian kuolemasta. Siitä kuluneen ajan suomalla jälkiviisaudella tiesin kyllä tutkimattakin, että väite oli ennenaikainen tai vahvasti liioiteltu. Oli kuitenkin mielenkiintoista huomata, kuinka tosissaan väite oppialan kuolemasta aikanaan esitettiin ja kuinka totaaliseksi poliittisen filosofian vanhan perinteen älyllinen umpikuja oletettiin. Tarjolla oli tavallaan kaksi mahdollisuutta: joko elvyttää vanha perinne tai luoda sen tilalle kokonaan uusi. Rawlsin *Oikeudenmukaisuusteorian* jälkeen ruvettiin jälkimmäisen vaihtoehdon mukaisesti

WEB-versio

puhumaan juuri ”uudesta poliittisesta filosofiasta”. Mutta pian tämä ”uusi” alkoi sisältää piirteitä, jotka itse asiassa muistuttivat kovasti ”vanhaa”. Havainto muutti minua sen verran, että olen alkanut yhä enemmän uskoa siihen, että monet asiat todella etenevät syklistesti ja samat teemat tulevat esille yhä uudelleen. Ei kuitenkaan sovi levätä sen tiedon varassa, että kaikki tärkeät ajatukset on jo esitetty. Ehkä pyörää ei idean tasolla tarvitse keksiä aina uudestaan, mutta jokainen konkreettinen pyörä on aina rakennettava erikseen käyttötarkoitustaan vastaavaksi.

7) J.V. Snellman ideoi 1800-luvulla G.W.F. Hegelin jäljillä oppiaan (suomalaisestakin) valtiosta. Mihin muihin auktoriteetteihin hän olisi voinut mielestäsi nojata ja millaisin tuloksin?

En ole Snellman-spesialisti, mutta käsittääkseni hänen tapansa soveltaa Hegeliä oli jo valmiiksi melko luova ja sisälsi joitakin oppi-isästä merkittävästi poikkeavia painotuksia. Snellmanille oli vaikuttaina tarjolla koko 1800-luvun suurten ideologioiden kirjo kommunistisesta internationalismista konservatiiviseen nationalismiin. Valitsisin hänelle sieltä kuitenkin ripauksen väkivallatonta anarkismia, jolla torjutaan liiallista pönäkkyyttä ja auktoriteetti-uskoa. Suomalaiset nimittäin luottavat vieläkin liikaa siihen, että virka antaa viisauden. Ruotsalaiset luottavat asiantuntija-aristokratiaansa ehkä vieläkin enemmän, mutta siellä kyseessä on enemmän moderni yhteiskuntatieteellinen kuin hegeliläinen mentaliteetti.

8) Elokuva Snellmanista? Kuvittele.

Renny Harlin on jo kauan sitten ilmoittanut tekevänsä oman filmsinä Mannerheimista, joten sen ohjaa Timo Koivusalo. Pääosassa on Snellmania muistuttava Martti Suosalo. Talvisen Senaatintorin ympäristöön sijoittuvien kohtausten taustalla soi Maamme-laulu ja Finlandia. Ensi-illan jälkeen lehtien yleisönosastoissa kirjoitetaan, että päähenkilöä ei käsitelty riittävän kunnioittavasti.

9) Suomalaisten kuninkaalliset ovat tangolaulajia ja urheilijoita, ja joidenkin naimisiinmenoja kuvaillaan prinsessahäiksi. Onko siis tasavallassa kaikki hyvin?

Tällä perusteella kaikki on oikein hyvin. Ihmisillähän on lähes biologinen uteliaisuus kuninkaallisia, erityisesti prinsessoja ja prinssejä kohtaan. Heidän elämänsä pitääkin rahoittaa juuri pääsylipputuloilla ja iltapäivälehtien haastattelupalkkioilla eikä verovaroilla.

10) Täydennä lause: EU merkitsee Suomelle...

... samaa kuin Neuvostoliitto merkitsi Virolle. No ei oikeasti. Unioniin liityttäessä jotkut väittivät, että jäsenyyttä seuraa kulttuurien yhdenmukaistuminen. Mutta näyttääkin siltä, että vastakkainen väite alueellisten identiteettien korostumisesta osui enemmän oikeaan. Ajateltiin vaikka kotimaisen elokuvan, kirjallisuuden ja musiikin kasvaneita markkinaosuuksia tai viimeaikaista murrekirjallisuuden buumia.

11) Kuulut paitsi AGONin hallitukseen myös mm. Tampereella julkaistavan filosofisen aikakauslehden niin & näin toimituskuntaan. Lehdestä on kehkeytnyt jo instituutio. Kerro meille, miten?

Siihen on olemassa ainakin kaksi isoa syytä. Ensinnäkin lehti on ollut suvaitsevainen mitä tulee erilaisiin filo-

sofisiin koulukuntiin ja oppiainerajoihin ja se on tarjonnut mahdollisuuden kirjoittaa muodoltaan hyvin erityyppisiä tekstejä. Tämä on houkutelut monia, mutta ei karkottanut juuri ketään. Toinen suuri syy on se, että lehden ympärillä on ollut monesta asiasta innostuneita ihmisiä: ei vain filosofian, vaan myös graafisen suunnittelun, taiton, markkinoinnin ja suhdetoiminnan osaajia. Yliopistoihmi- set joskus ylenkatsovat tällaisia asioita omaksi tappiokseen. On kuitenkin pakko korostaa, että oma osuuteni lehden hyvään tilanteeseen on marginaalisen pieni.

12) Julkisuuden sanotaan muuttuneen suorastaan ihmisten olohuoneeksi. Mutta millainen on sinun (mie-luisin) olohuoneesi?

Ehkä voisi myös sanoa, että monelle yliopistolla työskentelevälle tai opiskelevälle on yliopiston käytävistä ja kuppiloista tullut jonkinlainen puolijulkinen olohuone. Siellä puhutaan työn ja opiskelun lisäksi kaikki muutkin asiat. Sen vastapainoksi omalta olohuoneelta odottaa ennen muuta mahdollisuutta yksityisyyteen.

AJANKOHTAISTA

AGON on saanut pitkän puurtamisen jälkeen omat www-sivut Lapin yliopiston hellään huomaan.

Sivut ovat tietysti täysin keskeneräiset. Tarkoitus on esitellä yhdistyksen toimintaa ja pyrkimyksiä.

Aluksi kehittelemme sivuja suomenkielisenä, mutta toivottavasti pian saamme sisältöä muillakin kielillä.

Kaikki halukkaat voivat osallistua sivujen rakentamiseen.

**<http://www.ulapland.fi/home/agon>
agon@ulapland.fi**

PROSEMINAARI ARTIKKELIKSI

AGON tulee palkitsemaan jälleen ensi keväänä tämän lukuvuoden ansioituneimman filosofian proseminarityön.

Kirjoitus tullaan julkaisemaan syksyn numerossa artikkeliksi muokattuna.

POHJOINEN FILOSOFIYHDISTYS
NORDISKA FILOSOFISÄLLSKAPET
NORTHERN PHILOSOPHERS

Otan M-junan Kannelmäestä Helsingin rautatieasemalle, josta InterCity-juna 53 lähtee kuljettamaan minua kohti kotia, Rovaniemeä. Silmäilen vielä hetkeä ennen lähtöä ratapihaa ja sen läheisyydessä olevia rakennuksia enkä voi olla ajattelematta aamukasteisia jokivarsia ja ihastuttavasti tuoksuvia mäntymetsiä, jotka kotipuolessani minua odottavat. Tunnen sääliä, vaikka suurin osa pääkaupunkiseudun ihmisistä ovat varmasti oman asuinpaikkansa ihan vapaaehtoisesti valinneet. Ero Helsingin ja Rovaniemen välillä ei kuitenkaan välttämättä ole niin dramaattinen kuin helposti ajattelisi.

Helsinkiä ja Rovaniemeä yhdistää tekniikan systeemi. Molemmat kaupungit ovat olemassa vain tekniikan systeemin sisällä. Molemmat ovat integroituneet systeemiin, joka läpäisee olemisen tavalla, joka ei ainoastaan muuta kulttuuriamme vaan myös yksilöllistä tapaamme havaita ja kokea esimerkiksi eettisyys ja esteettisyys. Tekniikan on jo luonteensa vuoksi oltava järjestelmällistä, laskettua, suunniteltua ja kätkeytyä. Tekniikka, kuten Timo Airaksinen toteaa, nousee keskusteluun vasta kun se ei toimi. Tekniikka on tehty unohdettavaksi.

Tekniikan laskettu ja harkittu järjestelmä näkyy kadun bitumissa, bitumia suutelevien autojen mustissa kumirenkaissa, rautatieaseman betonirakennelmissa ja junan vessan juoksevaa vettä tarjoilevassa hanassa. Tekniikka hallitsee visuaalista maailmaamme ja silti haluamme unohuttaa sen. Emme ajattele Siperian resuisia rautakaivostyöläisiä tuntiessamme radan kaartuvan allamme vasemmalle, mutta jos se pettää allamme ja tutkinnassa syyksi havaitaan radan metallin sisällä olevat kuplat, jotka heikensivät metallin lujuutta, joutuu koko metalliteollisuus yhteiskunnan kritiikin kohteeksi. Ongelma syntyy kun tekniikka ei ole tai se ei toimi.

Tekniikka on tuonut olemiseen järjestelmällisyyden: aikataulut, toimintatavat, ohjelmat, suunnat ja nopeudet. Tekniikka sanelee tahdostamme huolimatta sen, mitä voimme ja mitä emme voi tehdä. Myös ns. pehmeä maailma kuten etiikka ja estetiikka ovat saaneet osansa tekniikan maailmasta. Paras arvo on se, jonka esittäjä perustelee asiansa täsmällisemmin ja paremmin kuin toiset. Arvo ei ole arvo vaan argumentti. Myös esteettisyys edustaa yhä vähemmän arvoa sinänsä, klassista taiteellista näkemystä tai henkilökohtaista kauneuden kokemusta. Esteettisyydestä on muodostunut väline tai pikemminkin käytettävyyden funktio. Esteettinen samaistetaan mukavuuteen, helppokäyttöisyyteen ja toiminnallisuuteen joista lopulta muodostuu unohdus ja käyttäjän tietämättömyys, sillä esteettinen peittää tekniikan tai se jopa annetaan tekniikkana. Tekniikka, jota ei voi kokonaisuudessaan kätkeä, verhotaan esteettisesti tai pikemminkin esteettisyys otetaan avuksi palvelemaan tekniikan tarkoituksia. Matkapuhelimen kuoret ovat yhtä aikaa esteettinen kokemus ja Suomalaisen tekniikan suurimpiin saavutuksiin kuuluvan mo-

nitoimiviihdelelun ensimmäinen ja tärkein käyttöliittymä. Esteettisyyden esteettisyys ei riitä vaan sen on myös toimittava.

Tekniikan systeemin on oltava kätkeyty, mutta samanaikaisesti tunnettu vähintään toisiinsa liittyvien osiensa välillä. Järjestelmä on hajautettu eikä sitä voi hallita muuten kuin osissa. Valtava rautatieverkosto, siihen liittyvä infrastruktuuri ja liikenteen logistiikka palvelevat ihmisen passiivista liikkumista, mutta niiden kokonaisuus ei ole mahdollinen tai edes järkevä tekniikan systeemistä erotettuna. Rataan käytetty rauta pitää louhia ja erottaa malmita, sähköä ja öljyä on tuotettava jotta juna liikkuisi ja junan pitää olla yhteensopiva muiden liikkumismuotojen ja muun infrastruktuurin kanssa. Tekniikan systeemiin ei kuulu konflikti vaan kaikki hakeutuu harmoniaan ja sitä kautta pois mielestä.

Ihminen kokee pelkän junan käyttöliittymän, pinnan – istuimet ja pari nappia. Istuimet ovat mukavat, napit riittävän herkat ja maisemat kauniit. Junan vessa toimii eikä mitään siitä, miten valot syttyvät kun oven avaa, vesi saadaan tulemaan hanasta juuri sopivan lämpöisenä ja juuri sopivaan aikaan silloin, kun sen alle vie kädet, tarvitse nähdä saati tietää. Riittää kun valo ei häikäise, hanasta tuleva vesi lämmittää käsiä mukavasti ja pönttö vie jätökset. Tekniikan esteettisyyden funktio täydellistyy käyttäjän tietämättömyydessä.

Mieleen pulpahtaa kreikkalaisen Plotinos'n ajatelma, jota hieman kehittelemällä voi leikkiä aikansa kuluksi:

Luonto on vain kuva
tai jäljitelmä viisaudesta,
sielun sisimmästä;
luonnolle on ominaista toiminta,
ei tietäminen.

Ajatelma voisi puhua muun muassa sosiaalisesta voimasta ja tekniikan estetiikan funktion luonteesta, mikäli luonnon tilalle sijoitetaan – vallitsevaa ajattelutapaa mukaillen – ihminen. Plotinos varmastiikin hyväksyisi syntyvän ajatuksen alun, mutta uusplatonistina kiistäisi lopun. Itse luonnollisesti allekirjoitan kaiken.

